

SAMBAND

No. 82. Februar 1915.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagernes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Til

SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION

UDGIVERE AF "SAMBAND", MAANEDSSKRIFT

322 CEDAR AVE., MINNEAPOLIS, MINN.

A. A. VEBLEN, MANAGER

For vedlagt **En Dollar** bedes SAMBAND sendt til følgende adresse et aar at begynde

(maaned) _____ 191 _____

(Navn:)

(Post Office:)

(Stat:)

(Husnummer i By:)

Regningerne

som sendes er først for hvad vi har tilgode, dernæst er der som oftest lagt til for et aar, eller kortere tid, i forskud til næste aarsdag for vedkommendes adresselap.

Vi har tilgode en rigtig respektabel sum ifra flere hundrede abonnenter, som enten har glemt sin skyld eller kanske ikke har fundet det beleiligt endnu at betale. Disse sidste faar ha os undskyldt om vi atter og atter minder om tingen. Vi vil ikke være altfor paatrængende. Tag den **nødvendige tid**. Men de andre — folkene med den korte hukommelse — de faar nu finde sig i det om vi nu og da vækker paa deres onde samvittighed. I disse knappe tider burde man anstrenge sig for at betale sin skyld. Vi maa ud med penge for trykning, ekspedition, porto; og mens disse betydelige udlæg maa ud, gaar vi og venter paa alle disse smaa summer, som i de fleste tilfælder ikke vilde savnes saa svært om vedkommende sendte dem ind. Hvorfor skulde det ikke gaa an at sende os det uden at bli bedt om det?

Send check eller money order betalbar til bestyreren,

A. A. VEBLEN,

322 Cedar Avenue,

Minneapolis, Minn.

Et Spørgsmaal til Forældre.

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbeide som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

Samband

is a monthly Magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 32, Februar, 1915.

	Side.
Reiseberetning. III. O. S. Johnson.....	183
Gammelt og nyt fra Numedal. G. Gregerson	199
Brev fra Hallvard Bergh.....	210
Konfirmation i et norsk settlement i Amerika. Hall- vard Bergh.	213
"Paa glemte veie" af Paal Mørck. J. Dieserud.....	216
Fra lensmand Knut Bergh	220
Henrik Wergeland o han Ola, o han Ivar.....	224
Mormonkirkens nye præsident af norsk herkomst. B. L. Wick	228
Fra Nord Dakotas legislatur. T. O. Roble.....	230
Brev fra en af vore indsamlere i Canada. T. K. Rogne. 233	
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sund- heim	234
Fra en Numedøl. K. Vikan	236
Valdrisstevner	237
Til Rennesølaget i Amerika. Kristian Edland.....	240
Sneskredet i Sjaak. M. Ødegaard.	241

Valdrisgavens innsamlingskomite:

A. A. Veblen, Minneapolis, formand.
Ivar O. Hovey, Minneapolis, for V. Slidre, sekretær.
A. M. Sundheim, Minneapolis, for N. Aurdal, kasserer.
C. J. Heen, Dennison, Minn., for Vang.
Hon. T. O. Roble, Manfred, N. D., for Ø. Slidre.
Johannes Anderson, Cottonwood, Minn., for Etnedalen.
L. C. Goplerud, Portland, N. D., for S. Aurdal.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

"1. Innsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og givene bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Innsamlingen afsluttes den 31te december 1915, og det samlede beløb oversendes hvrt herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som givene bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæssigt, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske."

For cirkulærer og al oplysning man ønsker, skriv til sekretæren for komiteen: I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No., Minneapolis, Minn.

Dersom du ikke har en af komiteens subskriptionsblanketter kan du udfylde følgende og sende ind:

Navn

Adresse

vil give \$..... til Valdrisgaven. Jeg ønsker, at dette beløb skal gaa til.....herred (prestegjeld).

Av dette beløb sendes \$.....kontant, resten vil jeg betale
.....1915. Jeg ønsker, at bidraget skal bruges til (øiemed).....

Hvis du ikke anderledes bestemmer, gaar bidraget til et urørligt fond. Send bidrag direkte til kassereren, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.

Samband.

No. 82

Februar

1915

Reiseberetning.

III.

D. S. Johnson.

Byen Bergen er anlagt af kong Olaf Kyrre 1070, og har altid siden været en betydelig handelsstad. Fra det 14de til det 17de aarhundrede var næsten al handelen i Hanzeforbundets hænder. Endnu er bevaret nogle levninger af dette mægtige forbunds tid. En træbygning staar endnu paa tystebroggen, som kaldes det hanseatiske museum, hvor man kan se de forskjellige arbejdsrum, de jmaa fleve hvori folkene sov, samt den tids møblement og klædedragt. Sengen i joveværelset til principalen, eller herren selv, stod ind til en væg, hvor det var en glugge i væggen som lukkedes med en dør ud til en liden fleve, hvor pigen fik komme som fulde rydde op sengen og gjøre det gjennem denne glugge. Paa fremtiden var sengen lukket ved to døre med laas paa, hvortil herren selv hadde nøglen, da han ansaa sig selv for en hellig person, der alene hadde ret til at betræde sengen fra den kant. Manden som ledsagede mig omkring i dette museum, viste mig ogsaa den svøbe eller taugtamp med politistempel paa, som herren hadde lov til at slaa tjenerne med naar de var ulhdige.

Joruden dette museum har Bergen mange andre jeverdigheder som er værdt at iagttage. Mariafirken i byens nordligste del, der er opført i det 12te aarhundrede i rundbuestil med vaffer portal og den interessante altertavle, er værdt at se.

Ligejaa Bergenhuss fæstning med dens gamle mærkelige bygninger, og Rosenfrans taarn med sine samlinger af vaaben og faner. Kongehallen (Gaakonshallen) er opført i det 13de aarhundrede af kong Gaakon Gaakonson og viser kongeboligerne i de dage, med sin store festhal og andre værelser i bygningen.

Det egentlige Bergens museum, som blev grundlagt i 1825 er virkelig en pryð for byen, med sin store samling af mynt fra alle verdensdele, samt de mange gjenstande af andre gamle ting som brugtes for aarhundreder siden. I sydøst for museet ligger den store Nygaardspark omgivet af vakre villakvarterer og man har der en nydelig udsigt over byen og omegn.

Livet paa fiskebruggen, eller fisketorvet en lørdag formiddag er meget interessant. Man ser der husmødrene komme med en kurv paa armen for at kjøbe fisk, og da er det en affordring og pruting, som fjelden høres andensteds hvor kjøb og salg foregaar. Sælgeren er vel vant med at kjøberne prutter, og saa forlanger han mere for fisken end han sælger den for; men trods al denne affordring saa gaar dog handelen noksaa livlig.

Bergen er Norges næststørste by. Den tæller nu en 75,000 indbyggere og har en livlig handel. Den lange, men smale strandgade er den største færdselsgade, med butikker, lagre og magasiner, og kan lignes med Carl Johan i Kristiania hvad færdsel angaar.

Til en storby at være fandt jeg folket i Bergen mere trofaldige og hyggeligere at tale med end i Kristiania. Det var ligesom saa koseligt allesteds i Bergen, baade paa hotellerne og hos de handlende. Bergenserne synes ikke være præget af den stivhed og den fine politur som de fine i hovedstaden bærer.

Efter nogle dages ophold i Bergen tog vi med Bergensbanen til Gjeillo, øverst i Hallingdal, hvor vi stoppede paa Uftaøst hotel. Soteleieren var oprindeligt en amerikaner, som

kom did for nogle aar siden og byggede dette hotel. Gjeillo er et vundigt turiststed, hvor man kan let komme paa den høje fjeldtinde Hallingskarvet. Stedet har ogsaa 4 store hoteller, der hver kan rumme henimod 100 gjæster.

Næste dag tog vi med automobil til Rønnaas i Dagalien og videre gennem Numedal til Rongsberg (169 kilometer).

Numedal er den øvre del af Laagens dalføre, hvis midtre del danner Sandsvær. Den store elv Laagen har sit udspring paa Gardangervidden. Blandt de severdigheder, som dalen har at byde den reisende, syntes jeg mere var det mest storartede og smukkeste landskab efter hele dalen.

Rongsberg, som er beliggende paa begge sider af Laagen, er en smuk by. Naar jernbanen fra Notodden og til Rongsberg blir færdig, samt Numedalsbanen, saa vil byen bli et jernbanecentrum.

Rongsberg blev anlagt af Kristian den 4de i 1641, og fylder de i 1623 fundne sølvgruber sit anlæg. Byen har nu omtrent 6,000 indbyggere, men vil komme til at vokse betydelig naar jernbanen blir færdig og Norefaldene i Numedal blir udbygget.

Baldris har ogsaa sine severdige steder, og man kan ogsaa der paa nogle saa timer komme fra fuld sommer, hvor alt staar i blomsterpragt til fuld vinter blandt sne og is, og det er bli et meget besøgt sted af turister. Baldris har ogsaa nogle historiske minder fra sagatiden. Saaledes var det hos en rig bonde i Baldris, at Gyda, datter til kong Erik af Sordaland, blev opfostreret, som svarede sendemændene til Harald Haarfagre — da de kom og begjærede hende til hustru for ham — at hun tyktes bedst om ham, naar han kunde underlægge sig hele Norge, og raade for det rige, ligesaa ubundet som kong Erik i Sverige, eller kong Gorm af Danmark. Denne stolte, ærgjerrige kongedatter mindet da Harald om det som han før

ikke havde tænkt paa, og han gjorde da det løfte, at han ikke vilde skjære eller fjæmme sit haar, førend han havde tilegnet sig hele Norge med skatter, skyld og styre. I to aar gif da Harald med det lange haaret ukjæmmet og blev da kaldt Harald Luva, som betyder tykt haar og vist ogsaa var dugtig lurvet.

I Olaf den helliges saga nævnes om kongerne paa Oplandet og deriblandt en fra Valdris. Det har da altsaa været en kongsgaard i Valdris, men hvorhen nævnes ikke. Snorre fortæller ogsaa om den modstand Olaf den hellige mødte i Valdris, da han vilde indføre kristendommen der. Det hedder at kongen for saa raadt som mulig op til vandet (formodentlig Slidrefjorden), at han kom uventet af bønderne og tog deres skibe; han gif ud paa dem selv med hele sin flok. Siden skar han tingbud, og tinget blev sat saa nær vandet at kongen havde magt over alle skibene om han skulde trænge til dem. Bønderne søgte til tinget i stor mængde og fuldt væbnede. Kongen hød dem kristendom, men bønderne raabte imod, og bad ham tie; de gjorde straks stor gny og vaabenbrag. Men da kongen saa, at de ikke vilde lytte til det han lærte dem, og tillige at de havde en saa stor mængde folk, at man ikke kunde staa sig imod dem, da vendte han sin tale om, og spurgte dem om det paa tinget var mænd, som havde ilige jager mod hverandre, at de vilde han skulde forlige dem. Det fandtes snart i bøndernes ord, at mange var uforsigtige sig imellem, som da havde løbet sammen for at tale mod kristendommen. Men saasnart bønderne tog paa at fortælle sine vanskelige sager, skaffede hver af dem sig følge for at føre sin sag frem; dermed gif hele dagen, og ved kvelden blev tinget hævet.

Saasnart bønderne havde spurgt at kong Olaf havde faret over Valdris, og var kommen til bygden, havde de ladet hærpil fare om og stævnet alle mænd sammen; med den hær for

de mod kongen, men videnom var det ganske øde i bygden. Bønderne holdt samlingen oppe efterat tinget var hævet; det fik kongen vide. Da han kom paa sine skibe lod han om natten ro tværs over vandet; der lod han sine mænd gaa op i bygden, lod der brænde og rane. Dagen efter rodde de fra nes til nes og kongen lod brænde bygden overalt. Men da de bønder som var i samlingen saa røg og lue ved sine gaarder, da blev de løse i flokken; hver stjernede da bort og søgte hjemad om han kunde finde sine husfolk. Men saasnart det kom brud i hæren, for den ene efter den anden indtil alt løstes op i smaa flokker. Men kongen rodde over vandet og brændte da paa begge lande. Da kom bønderne til ham og bad ham om miskundhed og tilbød at gaa ham tilhaande. Han gav grid til hver mand som kom til ham og krævede det, og ligesaa til deres gods. Talte da ingen mand imod kristendommen. Kongen lod da folket døbe, byggede kirker og indsatte prester i Valdrisdalen.

For at saa se Valdris — hvorfra saa mange mænd og kvinder er udvandret til Amerika — tog jeg med Bergensbanen fra Hønefos og til Moa, derfra med Gjøvikbanen til Gina, hvor tog byttedes. Fra Gina gaar Valdrisbanen gjennem en skogstrækning som kaldes Skjelbreia, samt Skrukkelien og ned mod Ransfjordens flade strand til Odnes, øvre ende af Randsfjorden. Fra Odnes videre over Dokka elv som kommer fra Nordre Land, samt Etna elv som kommer fra Etnadalen. Fra Etna begynder stigningen op efter Nasstraaningen. Høiere og høiere bær det, i bugtninger og svigninger, indtil man kommer op i høide med Tonsaaens sanatorium, hvorfra man har et storartet, henrivende skue ned i bygden paa høire side. Man ser denne næsten flade tæthuggede bygd, hvor Etnaelv snor sig i stille løb efter dalen, medens i baggrunden skogklædte aaser strækker sig op til høifjeldet.

Fra Lonsaafen gaar banen over fladt, skogbevoftet fjeld, ned til Valdres hoveddal, langs efter Strandefjorden til endestationen Fagernes. Fra Fagernes deler dalen sig i to, østre og vestre Slidre; dog er vestre Slidre hoveddalen, som har de største gaarde og er meget vakkert mange steder. Fagernes hærer ikke navnet forgjæves, da det er et meget yndigt sted. Hotellerne Fagernes og Fagerlund er pent beliggende ved hovedveien; det sidste inde i en vakker skoglund.

Fra Fagernes tog jeg med automobil op vestre Slidre, forbi Fosheim langs efter Slidrefjorden, forbi Lomen kirke til Oslo. Derfra langs Bangsmjøsen til Kvamskleven. Veien der gaar tildels i slyng og bugtninger, og for at beskytte den mod stenras er den tildels overbygget. Paa høire side ser man det kneisende skudshorn, fra hvis øverste parti der undertiden høres knald og sees røg. Videre fladt gennem Bangs hovedbygd forbi kirken, en træbygning, istedenfor den gamle stavkirke, der i 1841 blev kjøbt af kongen af Preussen for 320 kroner og ført til Schlesien, hvor den gjenopførtes i Bruckenberg. Derfra fortsattes opover om Grindaheim, Skogstad, til Opdalsstølen, hvorfra en sidevei gaar over det nøgne fjeld til Framnes hotel ved sydenden af indsjøen Tyin, hvor jeg stoppede om natten. Skjønt det var de sidste dage af Juli laa dog sneen i store skavler lige ind til hotellet, saa turisterne moret sig med at kaste snebold. Om morgenen tog jeg med motorbaad over den 14 kilometer lange indsjø Tyin til hotel Tyinholmen ved sjøens øvre ende. Derfra er det paa trossen over fjeldet til Bygdisholmen hotel. Man er da oppe i den sydvestlige del af Notunheimen, og ved at bestige nogle høie tinder syh for hotellet kan man se noksaa godt Norges høieste fjeldfinder begravet i evig sne, nemlig Galhøpiggen og Skitretinden. Om aftenen tog jeg med motorbaad ud den 25 kilometer lange indsjø Bygdin til hotel Notunheim, hvor jeg stoppet

med natten, og morgenen efter med automobil ud østre Slidre til Fagernes igjen.

Da jeg var deroppe i Baldrissjeldene vrimlede det af turister allesteds, gaaende og ridende. Nogle engelske damer var fuldtud tindebestigere, som bobet sig længer op paa de skarpe fjeldtinder end mange mænd turde; men saa var det ogsaa buksevinder, der havde kastet de nu for tiden brugte skjørt. Alle hoteller var fuldpakkede, saa man maatte benytte salongerne, peisestuerne og kjøkken til fengerum. Men 8 dage efter kom krigsbudskabet fra stormagterne, og dermed var det som en ildebrand eller cyklon skulde seiet væk hele sværmen. Saa frigen ikke alene jaget turisterne ned fra fjeldene og jaaledes foraarsagede store tab for hoteleiere og automobilførere, men folket udover landsbygdene og i byerne blev saa opskaket af krigsbudskabet, at de begyndte at frygte for hungersnød, og kjøbte ind store kvantumer mel, saa det blev ordentlig madkrig over Ringerike og ligeaa over andre bygder. Socialisterne som bestandig har brugt de smukke ord i sin tale og skrift: „Alt hvad I vil at menneskene skal gjøre mod eder, det gjører og I mod dem,“ viste da at deres tale var kun humbug og hylteri. De var ligesaa graadige til at forsyne sig som andre, saa det viser da hvor meget de praktiserer sin lære. Det samme vises nu under frigen, at socialisterne er ligesaa grusomme som andre.

Men det var ikke alene hungersnød folket i Norge frygtede, men en panisk skræk betog mange, at Norge ogsaa skulde komme ind i denne krig. Man begyndte at høre kanontorden ude i Kristianiasjorden og andre steder langs kysten, og naar man saa røgen af et dampskib, saa trodde man det var tyskerne som kom med sine krigsskibe for at underlægge sig landet.

Den tykke keiser som hver sommer nu i en række af aar har besøgt Norge og er bleven saa forgudet af folket, var nu ble-

ven til en skræk, en bujemand som man var langt mere bange for end russerne. Dette var det almindelige samtaleemne blandt folket de første ugerne efter krigen brød ud. Ligesaa blev man bange for at pengene skulde tabe i værdi, ja at bankerne skulde bli stængt saa de ikke fik igjen sine indsatte penge. Et helt stormløb blev da foretaget paa bankerne, saa regjeringen maatte gribe ind og sætte en stopper for udbetaling af alt paa engang.

Det blev gennem aviserne sagt gang paa gang, at guldbeholdningen i Norges banker var større i aar end noget foregaaende aar, og der saaledes var fuld garanti for papirpengene; men denne forsikring blev ikke troet af endel. De havde faaet det ind i sit sirkantede hoved, at papirpengene skulde bli værdiløse og gif derfor hen og vekslede bort femkroninger i papir for tolvkroninger i sølv, skjønt sølvværdien i en tolvkroning ikke er over 60 procent. Nu er der glædeligt at se i de norske aviser, at normale tilstande begynder at komme igjen i Norge, saa at skulde ikke neutraliteten bli krænkert af disse stormordere der borte i Europa, vil handel og industri florere igjen som før.

Efter et par ugers besøg i Adalen og Sognedalen blandt flegtninge og venner, nærmet tiden sig, at vi maatte forlade Norge. Vi skrev os ind paa „Bergensfjord“ den 3die Juli, som da var bestemt at gaa fra Kristiania den 2den September og fra Bergen den 5te. Men paa grund af krigen, der forhindrede skibsfarten over England, samt den sterke søgning af amerikanere som gjerne vilde komme tilbage, blev det bestemt at „Bergensfjord“ skulde gaa fra Bergen den 29de August. Den 28de August forlod vi Kristiania med et ekstratog til Bergen og næste dag kl. 3 eftermiddag, leetede skibet anker og dampede ud fra Bergens havn, mellem holmer og skær, ud til havet. De fleste af passagererne stod da paa dækket og viftede

et sidste farvel til venner og landsmænd i hanseaternes gamle by, Bergen. Taarerne løjtede sig frem hos mange medens man stod der og stirrede paa de sidste sønlige rester af Norges fjelde, og et hjerteligt ønske opsteg hos de fleste af os, at vort kjære fædreland maatte bli bevaret fra den frygtelige krig som var udbrudt i Europa.

Saa saa er da jubilæumsaaret slut, og de fleste af amerikanerne kommet tilbage. Det var et meget hyggeligt besøg. Folket høfslige og forekommende hvor vi kom, saa det var en sand fornøjelse at rejse der.

Sogneprest Kristoffer Brun skriver i et norsk blad, at folket i Norge lever over evne. Deri har sognepresten kanske lidt ret. De florerende tider i trælasten og industri, saasom det har været i flere aar, har bidraget til mindre sparsomhed end hvad som var gjældende i min opvekst. Særlig var husene noksaa flot udstyret i arbejderhjemmene, saa det var en tendens til at arbeideren vilde efterabe de rige. For flere aar siden oprettede regjeringen boligbanken, hvor mindre bemidlede folk kunde saa laant penge til billig rente og lang betalingstid. Dette var et meget skjønt og ædelt foretagende af statsautoriteterne, at de sørget for at fattige folk kunde saa egne hjem, og mangen en strævsom familiefar eier nu paa det nærmeste hujet han bor i og kan saaledes glæde sig over det billige laan, som jatte ham istand til at saa sig et hjem; medens andre med disse billige penge har bygget over evne, sat sig i saa stor gjæld, at den hviler som en tung og trykkende byrde over dem saa længe de lever. Store huse med flere værelser trænger ogsaa flere møbler, saa det ene kan svare til det andet. Denne gavnlige laaneindretning er saaledes blit misbrugt; men hvad er det som ikke kan misbruges?

Sogneprest Brun klager ogsaa over usædeligheden i Norge og siger, at over ni tiendedele af de skjønlitterære forfattere dur-

fer uædeligheden. Sognepresten tager vel mest sigte paa Kristiania, som nu er en storby, sammenfat af alle slags folk som andre store byer; men uædeligheden gjør sig ogsaa gjældende opover bygderne, da jeg hørte denne omtalt paa mange steder.

Det har ofte været skrevet i kirkebladene her, og ligesaa gennem korrespondanser til andre aviser her fra Norge, at kirkesøgningen har aftaget betydelig i de sidste halvt snes aar, saa kirkerne staar næsten tomme paa prædikenøndagene. Under de udflugter jeg foretog i Norge var jeg paa flere steder i kirkerne, hvor det var gudstjeneste, og fik da desværre bekræftelse paa det som var skrevet om kirkesøgningen i Norge. Nogle saa gamle mænd og kvinder sad i predte bænke og her i stolene, medens næsten ingen ungdom var at se. Jeg har ogsaa lagt merke til, at de som kommer fra Norge og her til Amerika nu, gaar ikke til kirken. Hvad grunden er til at kirken er blit sli en busfemand for ungdommen derhjemme i Norge er vel ikke godt at sige, enten det er presten eller menigheden som bærer skylden.

Naar man vil sammenligne kirkebesøget her i menighederne og i Norge, saa maa jeg til ungdommens ros her sige, at den er venlig stemt mod kirken fremfor sine frænder i Norge. Jeg har spurgt enkelte nykommere her, hvorfor de ikke gaar til kirke, og de har da svaret mig med et medlidende skuldertræk og sagt, at de har ikke sat sin fod i nogen kirke siden de blev konfirmeret, hvilket de synes at sætte stor ære paa.

Under mit ophold i Norge rejste jeg meget paa jernbanerne der og paa næsten alle passagertog var det opfyldt af reisende, saa jernbanerne i Norge maa give et stort driftsoverskud. Men mere vilde banerne der kaste af sig hvis man indskrænkede noget det store tjenerpersonale, som man ser ved alle stationer der. Ved saadanne smaa stationer, hvor en mand her kan udføre alt arbeidet, er det i Norge en 5—6 mand for ikke at tale om de større, hvor det er en 20 til 30 betjente. Først er det nu en

stationsmester som ingen ting bestiller, men trækker den højeste løn. Saa er det telegrafister, kontorister, pakhusmænd, billet-sælgere, saa at ved de fleste stationer er det en hel liden hær af jernbanebetjente, der trækker løn, og har saare lidet at bestille det meste af dagen. De her i landet, som ivrer for at jernbanerne burde tilhøre regjeringen, trængte godt at studere det norske jernbanesystem, for at finde ud hvor meget kostbarere det er naar staten skal drive dem, end private kompanier. Dog er det aldeles nødvendigt at jernbanerne staar under staternes kontrol, som det nu er her i landet, saa de ikke kan saa skru op fragtpriiserne som de vil.

Men hvad Norge burde gjøre det var, at sende dygtige mænd herover for at studere jernbanebestyrelsen her, og saa tage dette system til mønster, saa vilde landet spare tusinder af kroner aarlig.

Nu vil jeg ikke paastå at det alene er Norge som har et kostbart jernbanedriftssystem. I andre land, hvor jernbanerne eies og drives af staten, er det vel ligedan, og dette er jo saa naturligt naar staten driver kommunikationsmidlerne. Grunden til privatdriften ligger i det monarkiske princip hvorefter kun en er herre, som de andre maa lytne; medens til grund for statens drift ligger det demokratisk princip, ifølge hvilket det tilkommer flere at styre, og derfor ser vi at driftsudgifterne blir større for det som staten driver end det som en privatmand driver.

Som før sagt hørte jeg ofte i min ungdom benævnelsen „storfant“ ved hvilket mentes embedsstanden, samt de rigeste og fornemste hønder udover fladbygderne. Den usleste klasse af folket dengang var husmændene, som af mangen storbonde blev betragtet kun som trælle, og det var vel en levning fra segatiden med undtagelse af at trællen dengang var ufri, medens husmændene nok var frie, men den usle løn og haarde vil-

faar, som deres kontrakter lød paa, gjorde dem næsten til slaver. Daglønnen for en husmand i min opvekt var seks cents om vinteren og tolv om sommeren, samt bligtighed til at arbejde paa gaarden hvilken som helst tid bonden forlangte ham.

Paa grund af sin usle stilling blev derfor husmændene set ned paa som den laveste klasse af folket, og skulde en bondedatter fatte godhed for en husmandsgut og ville gifte sig med ham, saa blev det en hel skandale, selv om pigens forældre sad paa en liden gaard, gjældbundne til over ørerne. Vare en hadde navnet selveier, saa stod han paa et langt høiere trin end husmanden. Vi har saaledes en hel mængde af saadanne kjærlighedshistorier, som opstod mellem disse to klasser, hvoraf mange ender med, at de fik hverandre, og andre at de blev skilte ad af forældrene og blev uslykkelig for hele livet. Mange af disse kjærlighedshistorier er vel opfundet af vore digtere, og saaledes kun en skildring af folkelivet i den tid; men mange er ogsaa virkelige, uden tilfætning eller udsmykning.

En skildring af hvor opfindsom kjærligheden kan være vil jeg her citere. Fortælleren siger: Jeg har set mange stivnakkede kvindfolk i mine dage, og min egen kjærring er min sandten ikke af de medgjøriligste; men magen til Kari Moen fandtes ikke i syv prestegjæld. Hun var ikke stor turba sjørend hun begyndte at gaa og sjaase med Gunnar, søn til Per Nilsen derborte paa husmandspladsen. Denne Gunnar var saa slem til at danse polka med jenterne, det aaret han øksersjerede ungut, saa senejungeren maatte arrestere ham for at lensmandsdatteren Berthe kunde saa fred for ham.

En svare kvik fyr var denne Gunnar, det forstaar sig; men alligevel kunde det ikke rime sig, at en gaardmandsdatter, der hadde gaardmandsønner omkring sig saa tykt som fluer paa en sukkerflump, skulde gaa og sjaase med gutten til en husmand som ikke fortjente mere end husmændene gjør. Men Kari var

jaa strid paa at saa Gunnar, som om han eiede tre hele gaarde uden noget hypotekbanklaan paa nogen af dem.

Søndagen efter at Kari var konfirmeret kom det en fin kar fra en anden bygd, fjørende i en sin vogn, med en tre aars gammel solev foran, og spurgte efter jenten. Men jenten sprang ud og gjemte sig i saubuset, saa den sine frieren fik tid til at sjaase baade skemad og gaffelmad, og mor gif selv ud og raabte: Kari! Kari! Kom og rør i gryden for mig! Hun kunde ikke godt sige, maa vide: Kom ind og lad frieren se paa dig. Men Kari kom ikke frem saalænge frieren var der.

Siden begyndte lensmands sønnen at gjøre haneben hos hendes forældre, og at gjøre sig lækker for Kari naar hun gif nede paa engen og ragede høi; men Kari var saa tver og muggen mod ham, at han reiste til Kristiania og forlovede sig med datteren til en garver. Men da blev Kari's mor grættet og jagde: Du gaar vel ikke og leger fjæreste med husmandsgutten, din tøsunge, siden du jager den ene frieren efter den anden. Sj! hvor du jnakker mor. Det fugleskræmsel kan vel ingen se paa, og ikke bare sig for at se, jagde Kari.

Men noget er det jo du render efter, det ser jeg godt jagde Moderen. Da kom det lidt efter lidt frem at hun var glad i Gunnar paa Pladsen. Men da blev faderen slygende sint, skjældte og smeldte, og Gunnar fik 20 spesiedaler og en ny vadmeststrøje for at han skulde reise paa jernbanearbejde mellem Kristiania og Gidsvold, saa jenten kunde komme til fornuft. Men tror du det hjalp. Hun sørgede og blev saa mager at livstykke hang paa hende som et lagen paa et ribestak, og skjæerne blev saa tynde, at man kunde læse Gjest Baardens levnetsløb gjennem dem.

Men friere kom det i store flokke, og en af dem var en inspektør eller ingeniør, eller hvad de nu hedder. Moderen kom rent fra sig selv og jagde: „Kari, tar du ikke sig kar,

lægger du din gamle mors graa haar i graven." Men Kari gav sig til at sprutgraate og gav sig hunden paa, at om de saa sendte Gunnar til Amerika skulde hun alligevel ikke glemme ham i sit hjerte.

Da gif hendes fader til flokkeren med en smørbut og et saulaar for at han skulde komme og sige, at han havde læst i aviserne at husmandsgutten var blit arresteret for slagsmaal. — Kors vil ikke flokkeren lade mig saa se bladet? bad Kari, fordi hun forstod deres fantestreg.

Fra da af visuede hun rent bort akkurat som Peer Smeds kirsebærtræ, som grisene havde gnavet barken af og til hvert maal aad hun ikke saa meget som en liggerhøne engang.

Men saa til jul da Gunnar kom hjem, og havde udenpaafrak med fløielstrave og skafestøvler og cylinderuhr, og hun fik se ham juledags morgen, blev hun saa rød som baneinspektørens snuslommelørklæde, som han sætter paa kjæppen naar togene kommer; og senere i julen blomstrede hun rent op igjen, naar hun traf sammen med Gunnar paa juledansene. Men friere kom det fremdeles saa tykt som fluerne i september maaned, og bønderne sagde til hendes fader, at hvis ikke han giftede bort Kari snart fik han betale for at frierne sled op veiene for dem.

Alle mennesker sagde, at jenten bar sig styt ad og Gunnar selv sagde da han reiste paa arbeidet igjen: „Det nytter pokker ikke at stride mod gamlingen længere. Det er ligesaa godt du tager en anden en, Kari.“ „Og det siger du, din fujon, for hvis skyld jeg har lidt saa meget i 8 aar.“ Da tog han hende om livet og sagde: „Jeg vilde bare se hvor fast du var.“

Frempaa vinteren da en rig enkemand havde været der, og Kari havde sprunget ud i hønsehøjet og staaet der i tre timer, blev hendes fader saa rasende at han stængte hende inde paa loftet, og ikke slap hende ud igjen paa tre dage.

Til julen kom Gunnar igjen og havde da sparet sammen

630 speciedaler. Da spadserede han til Karis fader og viste ham sparebankbogen og spurgte om han ikke snart kunde saa Kari. Gamlingen svarede: „Jeg ser du er en arbejdsm og paapasselig far. Saa nu skal jeg, hvis du vil, give slip paa tjenestejenten jeg har, saa du kan saa hende. Men at komme med disse saa penge og forlange min datter er sandelig for stivt af en husmandsgut.“

Da blev Kari, kan man vide, rent fra sig selv. Hendes udføende kom til at volde de gamle mer og mer belymring, thi hun vantrivedes klarlig mer og mer, skjønt hun gav sig af med at synes ligegyldig og, saa at sige ligeglad. De gamle havde mangu samtale og raadspørgsel om deres underlige datter. De kom efterhaanden til at se paa situationen som vanskelig, og kom mer og mer til at forsjone sig med tanken paa husmandsgutten som svigersøn.

Ud paa sommeren var det forbi med jerubanearbeidet og Gunnar kom hjem og lod som ingen ting, men gif med galoger og paraply i solskinet forbi Karis hjem, røgte cigarer og ikke saa meget som tittede op til vinduerne engang. Men gamlingen stod paa laavebroen og var usædvanlig blid og lækker i munden, saa det var rent en fryd og raabte: „Goddag, Gunnar! vil du ikke komme ind og saa dig en dram.“ Gunnar spyttede langt, strøg cigarasken af paa støvelhælen og sagde: „Tak som byr, men jeg greier mig urimelig godt uden deres brændevin.“

Da han var kommen ind i stuen og havde faaet en ordentlig hjertestyrkning og noget at bide i, hostede gamlingen og sagde: „Jeg har kanske været for haardt imod dig, Gunnar.“ — „Jasaa, har I det?“ svarede Gunnar.

„Saa lad mig nu ligesaa godt sige det med engang; jeg har nu bejndet mig, og vil lade dig saa Kari.“ — „I er rent for snild mod mig.“ sagde Gunnar. „Vare I nu ikke kom til at

angre det!" siger han ligegyldig. — „Jenten sidder inde i kammeret. Jeg behøver vel ikke at vise dig veien," siger den gamle.

Saa blev det holdt bryllup og leven og moro med engang. Karis væsen blev som med et trylleslag forandret saa det var ikke frit for at de gamle mistænkte hende for at ha narret dem, hvad som ogsaa kan anjees for sandhed.

„Den stygge jenten," hviskede gamlingen da presten hadde læst ifra sig. Da saa hun paa sin far med et skjælmis smil, slog armen om nakken paa ham og hviskede: „Ma far, du maa da ikke gaa og være sint paa mig, fordi du er blit narret lidt af mig.“

Den klasseforskjel som fandt sted i Norge i hine dage er for en stor del nu brudt. Jeg kjendte mange af disse storbonder, som var noksaa stolte, selvgode og egenfjærlige, der ikke taalte at fanten kom længere end indom kjøkkendøren, hvor madbordet stod; resten af tiden naar de var inde, var de i drengestuen. Nu var jeg paa disse gaarde, talte med sønnerne efter disse sofabønder og kan til deres ros sige de ikke lignede faderen. De viste sig noksaa beskedne og forekommende. Husmandsklassen er omtrent ikke mere. Endnu findes paa enkelte steder husmandspladse som bonden leier bort; men de som forpagter disse pladse, har det paa langt andre vilkaar end i min opvekst. Daglønnen er for husmanden den som gjælder i bygden for dagarbeidere, og et begrændset antal dage er han pligtig til at arbejde paa gaarden. Forholdet mellem disse leilændinge og eieren synes være noksaa godt. Det har været arbeidet meget for egne hjem, og dette arbejde har lykkedes, saa antallet af eier af egne hjem istedenfor leier, har øget sig hvert aar og vokser fremdeles.

Gammelt og nyt fra Numedal.
(Fortsat fra no. 76 af Samband).

G. Gregerson.

For at bli mit løfte tro, vil jeg nu berette lidt fra de øverste bygder i Numedal. Først vil jeg omtale lidt den øverste bygd **Skurdalen**; uagtet mit kjendskab til stedet er ganske ringe. — Denne lille fjelddal grænser mod øst til Hallingdal, eller rettere sagt, den øverste del af dalen hører vist Hallingdal til. Antagelig er dalen befolket fra dette sted. Mit lille kjendskab til stedet gaar ud paa, at jo længere man kommer op i dalen, jo mere høres den hallingdalske dialekt. Ligeledes var den nationale klædesdragt, da jeg for en 46 aar siden besøgte stedet, en blanding af numedals og hallingdalske dragter. Paa en gaard kunde dragten helt igjennem være hallingdals, paa nabogaarden kunde dragten være numedalsk eller ogsaa en blanding. Og jo længere man kom op i dalen, jo mere var det numedalske fortrængt baade i dragt, sader og dialekt. Om forholdet er det samme nu, er mig ubekjendt; det nationale er vel nu mere ombyttet med det moderne, særlig hvad dragten angaar blandt de unge; de gamle for en del holder vel fast paa sin nationale dragt.

De saa spredte gaarde ligger alle paa østjorden af dalen. Da de er omkrandsede af furuskoge, men velstelte ligner de oaser i en ørken. Der er ganske langt mellem gaardene, særlig fra den ydre del af dalen.

Gjennem dalens bund gaar en liden elv, der til dels flyder stille gjennem smaa vand eller fjorde, dels synes den at ha hastverk, den rinder noksaa hurtigt indtil den falder i Paalsbu-fjorden, hvor omtrent grændsen er mellem Skurdalen og Lunhøvd. Den vestlige side af dalen er ikke opdyrket, den benyttes vist bare til havnegang og dertil er den heller ikke me-

get rig, da den bestaar af stenrabber bevoftet med birke, furu og fjeldbrap af en dvergagtig veks. Enten høidedraget og vestlier hører Dagalien til eller Skurdalen er mig ubekjendt.

Ør jeg forlader stedet og gaar over til Dagalien, maa jeg omtale et par personligheder der er vokse op i denne affides og noksaa tungvindte dal.

I min egen selvbiografi har jeg omtalt lidt Lars Paulgaarden, en i min barndom alvorlig og dygtig lægprædikant. Her oppe er hans fødested, om jeg ikke husker feil er Paulgaarden den øverste gaard i Skurdalen. — Det ligger nær at tro, at folket staar lavt i kultur og dannelse og særlig i religiøsitet paa slige affidesliggende steder, hvor det er langt til kirke, hvor folket ligesom er overladt til sig selv; men dette er slet ikke tilfældet i disse fjelddale. Lars Paulgaarden var ikke bare i sin fødebygd, mens i vide kredse, et redskab til at forkynde frelsens budskab for fattige syndere. Paa jamne tid som han drev sin gaard paa en mønsterværdig maade, brugte han ogsaa meget af sin tid — følgende sit indre kald og ved opmuntring af troende venner — til at forkynde Guds ord. Efter jeg kom her til landet virkede han i nogle aar som emisjær i den indre mission, og havde som saadan kald og løn af staten. Han er gaaet til hvile for mange aar siden, men ikke det arbejde han ved Guds naade havde vaakt til live. Lægmandsvirksomheden fortsætter gennem hans søn og ved mange flere, der endnu erindrer gamle Lars Paulgaarden, som sin aandelige fader.

En anden person maa jeg ogsaa berøre fra den nyere tid: En ung kvinde, der er født i Berge, Skurdalen, har søgt uddannelse ved vort diakonisehjem her i Chicago og har nu flere aar virket som diakonise ved et af vore hospitaler her i nordvesten. Jeg har tabt hende af syne i det sidste; men jeg ved at hun ofrer sit liv i sygepleien, og dertil trænges ikke bare

nyere uddannelse men ogsaa en aandens dannelse — et nyt liv i Gud, skal man bli en ret diakonise. —

Endnu en vil jeg omtale lidt, det er vokset op i denne tranke, affidesliggende dal. Hans navn er Guttormsen og han bor for nærværende paa Kongsberg, Norge. Hans far var en brorsøn til min onkel gamle Halvor Aasen. Han begyndte som skræppefræmmer, og det nok saa smaat. Efter nogle aars ihærdigt arbejde havde han lagt sig op en liden kapital, denne anvendte han ved at kjøbe en del tomter og faldesærdige huse paa Kongsberg. Her byggede han op hotel og driver nu en stor forretning der i byen. Han har anlagt og er eier af et dampbageri og er leder af flere større forretninger der. Det er saaledes ikke bare paa det religiøse omraade Skurdalen har foretagssomme mænd, men ogsaa paa den praktiske side. Skulde jeg berøre de mange, som er komne hertil landet fra Skurdalen og er komne op til velstand og gode stillinger, vilde det bli for langt og for meget at omtale, og da jeg heller ikke har den fornødne kjendskab til dem, er jeg nødt til at gaa syd over aasen til

Dagalien.

Vil du nu i tanken følge mig?
Vi vil syd mod Dagalien drage.
Over elv og sfogflædt aas der gaar vor vei,
Vi en prægtig spadsertur vil tage.
Vi finder bygden heldende mod syd,
Gaarde vel opbygte, saa det er rent en pryde,
Deiligst stedet er, godt de leve her;
De tilfredse er foruden klage.

Jeg maa anføre dette vers om Dalalien, thi stedet er virkelig pent beliggende, heldende mod middagsjolen og nok saa tæt bebygget. I gammel tid var det rigtig tungvindt, da der

ikke var hverken kirke eller gravplads der oppe i disse fjelddale. Skulde man begrave sine døde maatte man for Dagalien's vedkommende bringe dem til Opdal. Man kaldte det fire norske mil at reise, og de første to mil var en noksaa høi fjeldstrækning, uden andre veie end rideveie, og disse var nu heller ikke noget at rose. Paa vintertiden gif det nogenlunde an naar man hadde sneføre, da der altid blev sørget for at vinterveien var pælesat. Det vil sige, man sørgede for, saa snart vinterveien var opbrudt om høsten, at sætte pæler efter kanten af veien, for da den bestandig drev op og sneen kunde bli fra en fire til otte fod dyb, saa hadde man disse poster at gaa efter, for ikke at fare vild.

Paa sommertiden var det endda besværligere at faa sine døde til det sidste hvilested. Man benyttede en baare hvorpaa man satte ligkisten, denne blev løftet op paa to hefter der gif side om side. Baaren hvilede med hver sin ende paa en af hefterne og var bundet fast paa en dertil forserdiget fadel. Men efter en sliig ulændt vei, skulde der flere til at passe paa saa ikke kisten faldt nedt. Naar man kom over til Opdal brugte man altid slæder med træmeier under, da der ogsaa i gammel tid var en slags bygdevei, der var holdt i nogenlunde farbar stand. Man brugte ogsaa tildeels sliige slæder over fjeldet, men det var nu ogsaa nok saa besværligt.

Det letteste og bedste befordringsmiddel var de kjendte ski. De blev brugt ved brudevielser, af konfirmanter, og i begravelser. Og da nu sliige forretninger i gammel tid altid maatte udføres i Opdal, maatte man altid ved sliige leiligheder gjøre regning paa at være borte fra sit hjem fra tre til fire dage. Riger, som gutter, øvede sig i skisporten, da ski var det letteste og bedste befordringsmiddel paa den tid.

Omkring 1818 eller 1819 fik disse affides liggende bygder af kirkedepartementet lov til at anlægge gravplads i Daga-

lien. Suffer jeg ikke fejl, var det første lig, der blev begravet der oppe en kvinde fra Lunhøvd og denne forretning foregik i 1820. Det var en hel firkelig begivenhed, da gravpladsen blev indviet samtidig. Min mor fortalte ofte derom.

Det tog endnu over 30 aar forinden man fik kirke i sin midte. Og da nu Dagalien var den største bygd blev ogsaa den bygget der om end paa et andet sted end den gamle gravplads, saa denne siden har ligget ubenyttet. Efter gammel skik skulde den altid være rundt kirken. Anlægget af en ny gravplads var nok saa besværlig paa mange steder i Norge. Jorden maatte først bearbejdes saa dybt som mulig og renses for stor sten. Sik man ikke den tilstrækkelige dybde, sættes der en stenmur, særlig hvor terrænet var heldende, og hundreder af læs jord maatte kjøres ind, saa man kunde faa dybde nok.

Den kirke Dagalien sik opført var nok liden og simpel, den var bygget af tømmer, men den har dog indtil nu gjort tjeneste som Guds hus, og gjør det vist fremdeles, uagtet der blev for en tid siden besluttet, at en ny og mere tidsmæssig kirke skal opføres i den nære fremtid. Jeg maa anføre en liden hændelse fra denne kirkes indvielse. Den var vist bygget i første del af 50-aarene. Der var en fire eller fem præster tilstede ved denne anledning. Der var nu sognepresten fra Mollag, Stoltensberg, og hans kapellan Bruun. Et par præster fra Sigdal og Eggedal, nemlig Stub og den senere bekendte Jørgen Moe. En prest fra Hallingdal var nok ogsaa tilstede. Kirken blev indviet paa formiddagen, Stub holdt, som den ældste, bispetaalen, hvortil han var udnævnt af biskopen. Alle præsterne spiste nu middag paa gaarden Hallan, der laa ganske nær til kirken. Denne Bruun, der var kapellan til Møre og var stedets prest, var en veltalende mand, han var vist en slegtning efter gamle S. N. Bruun og en begavet prædikant. Paa samme tid var him ogsaa en, der jagde hvad han mente uden persons anseelse.

Lager jeg ikke feil, blev han senere sogneprest i Stavanger, hvor han virkede til sin død. Medens man nød sin middag og samtalen gik nok saa gennytlig, siger pastor Bruun, henvendende sig til Stub: „Ja, det glæder mig at gjøre Deres bekjendtskab, Deres navn er altsaa pastor Stub og dette navn passer Dem ogsaa rigtig godt, De er rigtig 'Stub' ogsaa i Deres forretninger,“ sagde han. Der blev naturligvis en stans i samtalen og gamle Stoltenberg, stedets sogneprest, der var en kjærlighedens mand, vendte samtalen i en anden retning og alt blev nok saa godt igjen.

Bruun blev paalagt, at holde provstetalen paa eftermiddagen, og det gjorde han med glans. Min onkel, Halvor K. Nafsen, der var prestens medhjælper og var tilstede og hørte det hele, sagde at der var ikke et tørt øie i kirken. Gamle Stoltenberg der var den som skulde holdt provstetalen sagde til Halvor senere: „Jeg maatte straffe Bruun lidt for hans udtalelser, jeg bad ham uforberedt at holde provstetalen i mit sted, men jeg tror alle er enige med mig, at det ikke er nogen skade sleet derved.“

Efter man fik kirke der oppe, blev der en ny tid for disse halvsører; de hadde nok gudstjeneste bare fire gange i aaret den tid jeg var kjendt der; men det var dog altid ligei om en høitid naar presten kom did. Der var da almindelig forretning baade søndag og mandag. Nu naar al samferdsel er lettet, veie er anlagte, automobilrute er sat igang mellem Npdal og Øjeilo i Hallingdal, antager jeg som givet, at de har besøg af presten mere end fire gange i aaret. Presten kan jo sætte sig i automobilen i Nore og kjøre til Dagalien paa nogle saa timer. De som vokser op nu forstaar ikke hvad deres forfædre har staaet igjennem.

Jørend jeg forlader Dagalien maa jeg berette om et par oldfund der oppe. Et sagn har holdt sig igjennem tiden, at

Da den sorte død om høsten 1349 gjorde sit indtog i Bergen var der tre mænd som flggede over Hardangervidden mod østlandet for at undgaa farfotten. Komme op saa langt som til Galnevand længst oppe i Dagalifæterdalen døde den ene og blev gravlagt af de to andre. De andre rak saa langt som til fletterne ved fæteren Jekjon i Dagalifæterdalen. Der døde den anden og blev gravlagt af den sidste. Om dennes skjæbne tier sagnet. Dette sagn har holdt sig fra slegt til slegt. Det har været gjort undersøgelser paa de angivne steder gang paa gang, men ikke til noget resultat. Forrige sommer gjorde lærer og fergeant G. Stensen et nyt forsøg som kronedes med held. Han fandt et menneske skelet, hvoraf hovedparten var nogenlunde i godt behold. Underskjævens tænder sad i og efter disse saa det ud til at manden ikke hadde været meget gammel. Der kunde godt sees øienhulingerne og aabningen for næsepartiet. Hr. Stensen pakkede disse rester sammen og jendte dem til oldsamlingen ved Kristianias universitet.

Et andet sagn fra Dagalien om en forbryder, som saa i øjful i Rambergberget for en ugjerning, et mord han hadde begaaet, har ogsaa Hr. Stensen faaet opklaret i sommer. Sagnet siger, at nævnte forbryder stod i forbindelse med manden paa Ramberg, der skaffede ham det nødvendige til livsophold. Smidfertid blev forbryderen opdaget og dræbt og begravet et steds i udmarken nedefor Ramberg. Ogsaa dette sagn har holdt sig og undersøgelser har været gjort. Hr. Stensen fandt ved gravning paa nævnte sted sidste sommer levninger af et skelet. Svordan nu dette end forholder sig, saa er det dog meget i disse gamle sagn. Naar disse rester er videnskabelig undersøgte vil man kanske saa nyt lys i sagen.

Det er meget der endnu kunde anføres om Dagalien, men da det med hensyn til levevei osv. tilbels vil bli berørt i det efterfølgende, vil jeg udelade det her. Jeg vil derfor følge

Laugen, der rinder gjennom Sagalien i sydøstlig retning, hvor den falder i Paalsbuffjorden straks syd for Viken, en ensom liden gaard paa den søndre side af fjorden. For at komme til Tunhovd maa vi reise ud og over Paalsbuffjorden og i stille veir vil det være en behagelig jeikstur.

Tunhovd

ligger jo paa samme side og efter samme dalsøre som Skurdalen; for at give en god beskrivelse af stedet baade fra fortid og nutid vil jeg anføre hvad Hr. Ola Bruslet skriver i „Buskeruds Blad“:

„Der gaar et gammelt sagn om, at Tunhovd i gammel tid var en sæter under Tune i Mal, Hallingdal. Af gaarden Tune skal altfaa bygden ha faat sit navn. Og sagnet beretter videre, at en høst blev kjærringen fra Tune paa hjenveien overfaldt af en snestorm paa fjeldet. Det var saa slemt et veir, at en stor del af buskaben frøs ihjel. Efter dette svor kjærringen paa, at hun aldrig vilde sætte sin fod paa stølen mere. Stedet blev da solgt til fast bosiddende folk.

Det kan nok være at dette sagn medfører sandhed, om end afstanden var stor for folket fra Tune at støle saa langt affides. Der ligger en mere sandsynlig grund for navnet, som vistnok stammer fra den ovenfor liggende høie aasryg Tunhoda, gammel norsk-tunhofdi, sammensat af hofdi og elvenavnet tund, egentlig den hulmende Nøungselvens gamle navn. Tunhovd er ikke nogen rydning fra den nyere tid. Gamle dokumenter fra aaret 1600 nævner en gaard Thonhoff, som formodentlig paa den tid omfattede hele grænden.

Af bygdens nuværende gaarde nævnes Megaarden, Sønstegaard, Listegaard og Rodegaard først i aaret 1723, sandsynligvis gaarde, som er uddelte fra det gamle Thonhoff. Hele grænden, som nu danner en skolekreds for sig selv, bestaar af

en 10 til 15 gaarde, hvoraf det egentlige Tunhovd ligger paa skraaningen nord for Tunhovdfjorden under Tunhovdaasen; de øvrige gaarde ligger længere oppe paa østsiden af Paalsbuffjorden.

Dalsjøret kan ikke kaldes trangt; det er hellere aabent med de store fjorde Tunhovdfjorden og Paalsbuffjorden i bunden og milevis skoge skraanende op mod fjeldene, der rundt om hæver sig i en anseelig høide. Paa begge sider af Laagen, der forbinder fjordene er store furunoer, som gennemstrømmes af Nøungselven, der ender sit løb i Tunhovdfjorden.

Tunhovd var, som de andre to fjeldbygder, en sterkt isoleret bygd. Her hadde naturens store haand sat stængsler for udenverdenen til alle sider. Fjeld lukker fjordgabet i sydøst. Fjeld bag fjeld indover og fjeld mod nord. Mod grænsen over til Nes er skraaningen mindre op fra den store grydebund.

Over til Nes har altid været færdselsaare, som har bundet Tunhovd sammen med udenverdenen. Herfra faar Tunhovdingerne sine varer, sin post og nu sin telefon. Kun ved fjeldne anledninger reiser han rideveien langs fjordens østside ned til Nore, hvortil han egentlig hører. Disse veie er mere besværlige for ham. Veien over fjeldet og Ruffedalen ned til Næsbyen har fra gammel tid været Tunhovdingernes mest naturlige vei. Næsbyen har altid været deres egentlige kjøbstad.

Ogsaa her var det tungvint og besværligt i gamle dage. Varerne maatte fragtes paa slædesjøret den tre norske mil lange vei til Nes, eller ogsaa transporteres paa hesteryggen fjeldet over. Sa ogsaa folkeryggen fik ofte omgjelde. Mere end én af de gamle Tunhovdinge har truffet med en halv tønde korn (byg) paa ryggen didop.

Det var derfor en stor lettelse for folket der oppe da Ruffedalen i 1862 fik kjørevei til Ruffeledet. Men først i 80-aarene rak kjøreveien frem til grænsen. Senere er veistumper ned

til fjorden kommet til. Denne fortjættelse af veien fra Ruffe har dog paa sine steder været noksaa brøjskældig og skrøbelig, saa det er en kjærkommen ting for Lunhovd at storindustriens indtog medfører forbedring af veiene.

Da Lunhovd ligger noksaa høit — omtrent 850 meter over havet — er avl af byg usikker. Derimot dyrkes lidt poteter og turnips. Hovednæringsveien er kreaturavl samt jagt og fiskei. Det sidste har sandsynligt været hovednæringsveien i den ældre tid, da begge de to store fjorde har havt ypperlige ørretfiskeier. I den senere tid har turistrampen givet adskillige biindtægter.

Liden indtægt har de havt af de engang noksaa store skogderoppe. Naar fraregnes en gaard indskrænker dette sig kun til driftfortjeneste. Det gik her, som paa mange andre steder. Skogen folgtes fra gaarden i den tid, værdien var nul. Den blev folgt i 50-aarene til lasthandler Gregeren fra Modum, og det var mange som tabte penge paa ham, særlig af dem som havde arbeidet for ham, da han gjorde konkurs. Skogene gik nu over til landhandler D. S. Romcke paa Nes, og derefter til godsseier Treschow fra Larvik. Efter dennes død folgtes skogene til Oland & Co., Gjøvedal. Oland & Co. blev skaber af en ny tid deroppe, idet selskabet ved bygningen af den nye tømmerrende forbi de svære Ødegaardssjuver i Nore, drev skogværdien op til det dobbelte. Driftsikkerheden havde før den tid været liden, idet disse svære jub og fossede knuste masjer af tømmer til hvert aar. Selv skal kompaniet efter sigende ha fremdrevet over 30,000 tyloster fra skogene deroppe og med en fortjeneste som ikke er langt fra en halv million kroner. Da skogene for et par aar siden igjen kom i handel benyttede, som bekjendt Nore kommune sin forkjøbsret, saa man nu faar tro, at de gaar en mere fredelig tid imøde. Skogene er væsentlig

furu og frodigheden og væksten er rigtig bra — bedre end man kunde vente saa høit over havet.

Det er omtalt ovenfor, at Lunhovd har adskillige indtægter af turistrampen. Stedet har god klang blandt turister, sportsmænd og fiskere. Det besøges om sommeren af byfolk og udlændinger. Alle er enige om, at et mere idyllisk sted er ikke let at finde. Det er rigtig vakker i Lunhovd i sommertiden. De dybbelaa fjorde omkransede af store, dystre skog, hvor stilheden sjelden brydes, giver fred for urolige sind. Luften er herlig. Paa odder og næs høit og her efter fjorden rager jagt-hytter og villaer op, som eies af byfolk. Mange af disse, maanu flyttes, idet den paatænkte og begyndte regulering vil sætte tusinder maal af land under vand. Samtidig spaaes der, at fiskeriets gyldne tid er forbi. Den svære opdæmning paa en 17 meter vil virke forstyrrende paa fiskens udlækning, idet gydepladsene forrykkes og garnsætning altsaa blir umuligt.

Denne lille bygd, som her er givet en skildring af, holder paa at bli et led i det store reguleringsarbeide, da det nu er bestemt, at al godstransport skal føres gennem Næsbyen til Lunhovd. Forbedring af veien gennem Ruffe til Lunhovd har været under arbeide sidste sommer med en arbeidsstyrke paa omkring 50 mand. Hele udbedringen paa dette veistykke kommer til at ville koste 87,000 kroner foruden grund og grønder, og det skalde efter planen været færdigt sidste høst.

I de aar dette reguleringsarbeide paagaar vil denne veistump bli meget benyttet. Det blir jo kolossale masjer af gods, som her skal fremføres. Værdi til reguleringen af Lunhovdfjorden er beregnet at ville medgaa 26,000 fod cement, foruden en masse andet gods — ialt 6,300 tons. Hertil kommer saa, hvad senere vil medgaa til de eventuelle reguleringer af Paalsbustjorden og Røungvandet, sandsynligvis et lignende antal tons.

Man kan gjøre sig en forestilling om trafikken, naar det tages i betragtning at et hestelæs neppe vil overskride 5 til 600 kg. Beslutningen var at faa begyndt med kjøringen nu efter nytaar med saite kjørere, dersom ikke arbeidet er udsat nu som en følge af krigen i Europa.

Nede ved Lunhovd fjorden skal oppættes godshuse, hvor varerne kan aflæsjes. Videre tænkes indkjøbt motorbaad og lægtere til transport fjorden ud. Disse fjeldbygder deroppe blir ikke længere enslige, de vil komme med i det store fremtidige eventyr — kraftstationen ved Sporan i Norge.

Det som her er sagt om næringsveie og levemaade i Lunhovd kan ogsaa for en del passe paa de andre førromtalte bygder deroppe.

Et øieblik vi standser endnu her.
Berøre lidt disse bygders næringsveie,
Fædrift er jo hovedsagen for enhver,
Kjør og fisk de jo alle eier,
Ost og prim og smør,
De faar af fine kjør,
Saa de fleste rigtig godt sig greier.

Brev fra Hallvard Bergsh.

Lome, Valdres, 24de december, 1914.

Herr bladstyrar!

La meg faa hyskje

„Git hugnadlegt nhaar!“ til alle dei mange som no les „Samband“.

„Zau menn skriv'n landsmaal!“ seier sume og snykjer paa nasen. Ja eg gjer so. Eg er farmar fødd og farmar alin, difor vart bondemaalet mitt morsmaal. Eg har god greie paa at landsmaalet infje eig nofor framtid i Amerika;

men det fell aller lettaft for meg. No talaft de so mykje um aa „taale den andre læreform“. De som les „Samband“ er vel med der. Kunde me kje daa bli same um aa taale landsmaalet, og mangt anna au, som me har vore snøgge te aa haffe paa.

Etter denne fyrstala gaar eg over til det som er mitt ærend i dag. Det var stusslegt som det gjekk med doktor R. M. Leigen i Minneapolis. Han hadde vore verd ein lifare lagnad. Daa han kom heimantil or farshuset var han ein snild og bra gut, det veit eg, for eg vart litevetta kjend med hono paa skulen. Han var velmeint og godeint, men lite baansleg. Og baanslege var vel dei fleste av oss.

Fyrste gongen eg saag hono sat han burtved glaset og plunka paa ei fele. Han vilde lære spela. Eg totte han var altfor raud i kinnane, men gløymde det snart. Samt sia har eg likevel spurt meg sjøl um han hadde eit veik hjarta. I sume hjarteskjufdomar fær ein, no og daa, illande raue bøtar i kja-kane. Daa avifune fortalde at han miiste so vel modet og gav jeg so reint over, kom det spursmaalet att um han kje alt fraa ungdomsdagane har bore paa eit veik hjarta. Er det so, daa er det kje nofo rart at han tapte i livskampen. „Taf vare paa hjarta ditt framum alt du taf vare paa, for livet gaar ut or dette,“ seier skrifta. Og desse orda er same i meir enn ei meining.

I dei sidste aara bytte me fleire brev. Han totte den norske bokmarkna'en der burte var infje braadt so god som ventande funde vore. Det var for mange norske som endeleg vilde vera yankeear, og det traft paa timen au. Det var for mange som vilde „forlate sin egen forsamling som nogle har for skif.“

Difor bad han meg velja ut det beste i bøkane hans og gjeva det ut her i landet. Eg vilde gjerne tent hono med dessa, men eg vaaga det kje. I den sifte tida har det skote

upp ein heil sfog av bokfrivarar. Ein brote med nye bokar fjem det kvar jolehelg, og sume i dei andre 11 maanar au. Den bokfrivaren som er ufjend og heller intje høyrer til noko lag ell kliff, han fær, ein baade lang og tung veg.

Doktar Teigen hadde jett hjarta sitt til dette og trudde bokhandlarane i Kristiania stod med setlaboka i handa, reiuge te aa kjøpe so mange manuskript dei berre kunde faa. Han skjente likevel det ijøl au tilslutnads at Kristiania intje er rikare enn Minneapolis; men det var med tungt hjarta han gav slepp paa denne tanken um norff forleggjar.

Men kunde fje eit utval or bokane hans no prentast i Amerika? Eg sender spurna'en til sambggingane hans, og jerskilt til presten Urberg ell bladstyrar Ostelic. Utvalet kunde gjebast ut hesteviss; dei som vilde ha ho fekk skriva seg fyreat i bladstogo aat „Samband“ og sende pengane dit.

Dette er ein tanke eg kastar fram. Eit hefte til 50 cents no for det fyrste, sia kunde det gangast lenger i same leid.

Utover Nordvesten er det truleg mange norffe som kan ha manuskript reiuge. Gaar det bra med „Teigeboka“, so kan desse andre au ha god von.

Ei samling med songar, dikta av norff-amerikanarar, lyt det ogso emnast paa. „Samband“ kunde gjeva dei ut til ein laag pris.

Detta og mykje meir borde gjerast, og det traft. „Samband“ lyt bli mergen i ein stor handel med bokar skrivne av norffe i Amerika.

Men fyrste steget paa denne vegen er det at „Samband“ fær 10,000 nye tingarar. Avar einaste ein av dei som no løyfer denne skrifta, lyt faa med seg 4—5 nœ. Ein lortut greenback paa stempla „One Dollar“, er det noko gjøyme paa naar ein kan faa 12 nummer av „Samband“ for hono? Te fleire tin-

garar bladet fær, te meir mod og magt fær det ogso, og kan daa bli ojs alle til endaa større hugnad og bate.

Salward Vergh.

Konfirmation i eit norff settlement i Amerika.

Paa golvet firti born seg ra'a fram.
 Dei ottast ilt, for presten var fekt ram
 te spyrja. Gjentum hadde tronge sfo
 som klemde hardt, og stavs som snørde verre;
 di orka dei fje halde seg i ro,
 men trippa, trappa, trippa, trappa, trippa,
 var rædde, veikte, bleike, tyrfte, tverre
 og alt i ein vætte sine lippa.
 Det pincha her, det squisa der. O my!
 Dei hadde hug til einast eit: To cry.

Dg gutan svelte paa dei hitta svar.
 Dei hadde gløymt mejt alt; dei hugste berre
 at snilde Eithor hovu'et tok skar
 av kongen. Zonas sat i fleire dagar
 i fiffen. Mor hans Zsmael var Sagar;
 at Samjon sterkar var ein Ola Hanson.
 Dei sveita so at væta rann og drauw
 og nedtil kinnom laga til ei grup.

Zmillom dei som paktu vilde gjera,
 det var ei kone, ung og fin og glup.
 Went daa det fram paa golvet skulde bera
 ho sat og gav sitt barn ein mjølkesjup.
 Eit plagg ho over broftet hadde bretta.
 so „væste duten“ laag som i eit test.

Det var ein fest aa sjaa kofs mora stetta
sin son og hjelpte han te bli ein helt.

So var so kjærleg, yndefull og nett.
— Ja mor og barn — det gløymer du kje lett,
ja mor og barn — det finast du har set.

Men snart den store meiningheit sat lydde
paa overhøyringa. Utruleg godt
det var aa høre lesarborna svara
paa alt som presten spurde. Naar han tydde
ut eit og anna **djupt**, dei tok det braadt.
Og var det eit dei svelte paa, dei vara
seg, tenkte vel og gav kje svaaret trast,
men naar det kom, det stod som bolt i stein.

Allt folket hadde gløymt si vande ro.
Dei gleddest alle, jo kvar tonna lo
ved det at sjitkin, son ell dotter fast
og høgmaelt tydde læra pur og rein.

Naar borna hadde kome att og flaga
paa læraren fordi han hadde skjelt,
ja store gutar under øyra smeltt
og reine svinelefsur hadde gjeve,
foreldro hadde snitt'n for ein greve
og harme brev til hono vilja skreve.
So mama var so fint at det var fælt.
„San skulde lofa,“ ja ho, „inkje skjelt.“
Idag det var kje jo. Foreldro laga
og tøygde hals; dei vilde hono sjaa.
„Me totte han var dyr. San vilde gaa,

um løna me kje vilde leggje paa;
no er det godt me inkje skilde lag,
so kvifra ein til hine jamt i dag.

Ja læraren var meistar, reint ein helt,
som bornom deiris hadde orka lærte
so mykje. „Takk di du har smeltt og skrellt!“
dei tenkte. Mangt eit takksamt blif og kjær
han fekk. Det var nok han som her var vert.

Og alle totte rettin hans var fine,
ja Blomhaug kvifra: „Urett er det grine
paa slik ein arbeidsmann og dugleg far.
Eit tie-dollars joleoffer var
kje meir enn maate.“

Greie, gode svar

den unge kona ogse gav daa ho
paa refsla kom. I nokor bok ho stod
kje fast. Skisma, Bibelsogo — alt
ho hadde lært og visste kva det galdt.

Den heile kyrkje-ly var nøgd og fæl:
sin kristendom her alle kunde vel.

Daa ungdomsflokkens livsens paktten gjorde,
dei merka Manden over altarbordet
og fylte bart med hellig agg og eld
dei yngste vara laut til siste kveld.
Ein ærleg kjærleike til Gud og alle
som heite eel dei gjennom hjarta strøymde,

so ring og rik dei hugast **justin** falle.
 Dei unge snykta, mange gamle gret;
 Den gode fistar gjekk der med sitt net,
 og ingen konfirmeringsdagen gløynde.

Gallvard Bergb.

„Paa glemte veie“ af Paa Mørck. Minneapolis, Augsburg
 Publ. Souje 1914. 286 sider. \$1.00.

Paa Mørck, et pseudonym, der som man mener skjuler en anseet lærer ved et norsk-amerikansk college i Nordvesten, kaldte ifjor med et slag opmærksomheden hen paa sig ved sine „Amerikabreve fra P. M. Smevik til hans far og bror i Norge.“ De var saa letfattelig, fængslende og pløiet paa samme tid saa dybt ned i det stemningsliv der rører sig hos de fleste nykommere, at kritikken skyndte sig med at falde tilføde og læseren med at hale frem sin dollar.

Saar byder forfatteren paa en fortælling af de vanlige dimensioner, der synes at ville styrke den vundne seir og stille Paa Mørck i allerførste række blandt vore ikke meget talrige skjønnerliterære forfattere.

„Paa glemte veie“ er fortællingen om en ung kvinde, Mabel Larjen, der trofast opofrer sig og sit eget for at pleie en hjælpeløs far, hvem ulykken har forhærdet og gjort til et huskors, som vilde drevet et almindelig selvisk barn ud af huset i en sei. For at naa det maal hun efterhaanden sætter sig, at bringe ham ind i sin egen tro og frelse hans sjæl, finder hun sig, skjønt af og til med dump trods, i at stille og pleie den grætnede mand i aarevis, uagtet han har god raad til at skaffe sig anden hjælp, og skjønt hun selv maa afslaa til-

bud om at knytte sin skjæbne til en agtværdig mand, der deler hendes tro. Hun naar sit maal tilslut og kan efter farens død en smule ældet frelst og fri række sin trofaste beiler haanden.

Bogens ledende tanke er, som man ser, noksaa langt fra at være ny. Men forholdsvis uberørt af litteraturen er miljøet og de norske nybyggeres liv paa vestens prærier, i ifilddringen af hvilke Paa Mørck altid byder paa det respektable og iblandt naar op til det udmerkede. Som i udmalningen af den ensomme vinter som far og datter tilbragte i Canada, milevidt borte fra nærmeste nabo:

„Og saa var det ensomheten ute i ødet; den var saa stor, at den blev levende. Naar viddens laa der dækket av to fot sne, og intet menneskelig væsen var at se, ingen bolig eller menneskes spor — bare øde viddens i al sin ødselige storhet og pragt, hvor vinden sang og sukket uavladelig og søpte sneen fring hyttens vægge, mens kulden kom i bølger og la hvitt rim i hver spræk. — og maanens gule lys glitret flimrende gjennem snefoket — naar hun i dage og nætter sat der og laa der og lyttet til det — evindeligt det samme, opigjen og opigjen det samme, da blev ensomheten tilslidst saa levende, at hun trak tæppet over hodet som et ræd barn og maatte stoppe fingrene i ørene for ikke at høre det som viddens kolde aand hvifket.“

„Som faren nu var, blev byrden tyngre end tung. Indtil hin dag da ulykken ledte ham op, hadde han hat kun et formaal: det at seire over prærien. Den var ham som et umaatelig digert troll, der ruget over utrolige skatte og den rareste livsens lykke; og ved egen fløgt og hænders magt at tvinge disse ting fra den, hadde været hans livs store lidenskap. Naar han gjennem handel eller gode aaringer tjente store summer, so glæden i ham, ikke netop over rikdommen som auket sig, men over de nye vaaben han derved hadde faat mot prærien.“

Som et motstykke til heltindens selvopofrende freitendom tegner forfatteren det liv der blomstrer herover i de ungdomsforeninger som enhver velorganiseret menighed raader over under navn af Christian Endeavor Society eller lignende. Unegtelig er det, at der i disse foreninger ofte maa ledes med lys og lygt efter selvopofrelse og religiøst alvor. Men disse foreninger er dog i et land, hvor religionens udøvelse og de svære udgifter der følger med den, helt og holdent er en privatjag, sikkerlig en ren livsnødvendighed for menighederne. Det er sandt, at det som driver de unge sammen, som regel mere er det unge blod og trangten til at træffe sin gut eller jente end nogenlags religiøs hunger. Den unge slegt har gennem den offentlige saakaldt religionsløse skole, „Uncle Sams skole," faat ialfald et glimt ind i en ny livsanskuelse, evolutionslærens og den ny videnskaps tærbeggede, lovlydende system, og den har vistnok som regel (naar undtages katolikerne) faat en mer eller mindre uklar fornemmelse af, at vi staar ligeoverfor en ny reformation, ved hvilken mange av de gamle dogmer uvægerlig gaar en omformning imøte.

Men disse foreninger tjener dog utmerket til at bevare de unge som støtter for en kirkelig organisation, og de danner tillike et fast moralsk holdepunkt i en tid, da fristelserne udenfor endnu faar lov til at ligge mangfoldige og loffende paa alle gadehjørner. Den eneste maade, hvorpaa de kan omdannes til noget mere end et paaskud for unge mennesker til at træffes, er efter manges mening at lederne frygtløst og upartisk tager tidens tanker op til drøftelse og giver sig ikast med de problemer, som en ny verdensanskuelse har reist paa det religiøse omraade.

Vore kirkelige autoriteter maa med andre ord sætte sig ind i de synsmaater, der længst har fundet fotsætte ved tyske

universiteter, ved det kongelige Frederiks i Kristiania, for ikke at tale om en række engelske højskoler i vort eget land.

Dog foreliggende bog er jo først og fremst en menneske- og samfundskildring. Og som saadan byder den paa mer end almindelig interesse. Den vil læses endog med spænding selv af folk hvis aandelige horisont er en ganske anden. Og de af vore landsmænd i Norge, der har fuldt op af slegt og verner i det nye land, og som sikkerlig iblandt sender dem en kjærlig tanke, vil i denne jævne fortælling finde svar paa mange af de spørgsmaal, som de har stillet sig med hensyn til typiske udbandrerkaar paa denne side havet.

Saa vældige er de naturens magter, som nybyggeren har havt at kjæmpe med, saa kemisk frit er hans aandsliv — naar man undtager de store byer — for berøring med tidens gjærende tanker. Han er kommen herover for at vriste et hjem ud af ødemarken. Det kræver til en begyndelse alle hans tanker og al hans evne. Man kan ikke ovenikjøbet vente at han skal følge ihynderlig med paa aandslivets omraade eller bryde sin trætte hjerne med problemer som formidlingen mellem tro og viden. Hans horisont blir oftest til en begyndelse nøiagtig saa snæver og saa jordbunden som Chris. Larsens fra Clarfieldsettlementet i Syd Dakota.

Men den unge slegt, for hvem han har brøjet veien, skapt velstand iblandt og skaffet større kundskaper, er sikkerlig paa veie til at indføre en ny tid, hvad enten dens typiske repræsentant blir denne bogs heltinde, med offerjindet og sterke rødder i det gamle, en overfladisk men moralsk respektabel type som hin ungdom der leker med „Social Service" problemer sammebeds eller en vaaken ungdom, der frygtløst gir sig ikast med tidens tanker og efter evne bærer stene til det aandens byggeri som ny viden har gjort nødvendig, og som derfor før eller senere vil bli reist.

Formentlig vil ingen af dem bli rent borte, thi livets vældige orgelbrus har rum og brug for mer end en tone.

Zuul Dieferud.

Washington, D. C., Januar, 1915.

Fra Leasmand Knut Bergb.

Til Sambands redaktion!

Det faldt mig ind, at jeg nu ved aarsikftet skulde jende Dem nogen spredte indtryk fra jubilæumsaaret, som De da kan benytte efter forgodtbefindende, om det skulde være et eller andet, som kunde passe for bladet.

Juden nogen ungdomsforeninger opstod tidlig den tanke, at man skulde reise mindesmerker for de soldater som havde været udkommanderet i ufredsaarene 1808—1814. Tanken fik tilslutning i alle bygder i Valdres og videre. Grunden var nok den, at den historiske forskning har godtgjort, at den norske hær har spillet en meget større rolle ved freds slutningen i 1814, end man før har været tilbøielig til at tro. Under krigen det sidstnævnte aar (fattekrigen) havde den vistnok ingen laurbær at vise, den fik jo ikke lov til at indlate sig i nogen kamp af betydning. Men man maa huske paa, at det ikke er gaat mere end 5—6 aar, siden den samme hær under prins Kristian August havde vundet baade ære og respekt, og man kjender nu uttalelser av Carl Johan, som viser, at han ansaa de midler han raadet over utilstrækkelige til dermed at erobre Norge. Dette kan altsaa delvis forklare, at han fra første stund viste sig mere eftergivende men hensyn til foreningsvilkårene, end nordmændene havde ventet. Det var altsaa fuld grund til at mindes de gamle veteraner i jubilæumsaaret.

Saa kom utstillingen og forberedelserne dertil. Jeg har hørt bare en mening om at den var vellykket, og at den over-

traf forventningerne. Det er maugt man kunde ønske anderledes, — det er ikke den jævne flid og sparsommelighed, som vi ældre kjender fra gamle dage. Men man maa dog sige at landet har gaat frem med hjemmemæssige skridt, allikevel.

Jubelfestligheterne gav anledning til at vi her i Valdres fik et par besøk, som folk satte megen pris paa: Først kom en en flok studenterjangerere, blandet for, under Melius Christianjens ledelse. Det var let at høre at deres instruktion hadde været i de bedste hænder, og det bedste var, at de sang med hjerotelag. — Senere fik vi høre et blæseorkester, som under Speratis ledelse utførte sine nummere med forbausende færdighet og en præcision og et samspil som var hæbet over al kritik.

Naar man saa disse kjække og intelligente unge mennesker, mange av dem vistnok barn eller barnebarn av utvandrede smaafaarsfolk, maatte hjertet fyldes av en levende glæde over al den lykke og fremgang som voré utvandrede landsmænd har tilkjæmpet sig.

Efter saa megen hygge og glæde skulde allikevel jubilæumsaaret ende med den stræffelige folkeulykke, verdenskrigen! Jeg kan uten overdrivelse sige at i mit liv har aldrig nogen ting beredt mig saa stor skuffelse, eller i den grad undergravet min tro paa menneskenes fremskridt, som den nuværende krig. Vistnok hadde jeg ikke vaaget at tro at den evige freds dage var nær, men jeg hadde dog haabet at krigen nutildags vilde bli paa en mere menneskelig maate, end i de gamle barbariske tider. Zestedet derfor faar man nu høre om en krigsførelse som i foragt for gjorte avtaler og fastslaaede menneskerettigheter, i hensynsløs brutalitet vistnok er uten sidestykke i historien! Nei, menneskene kan ikke ha gaat frem i moralisk henseende, de maa kværtimot ha gaat tilbake. Jeg har nokjaa klar erindring om den fransk-tyske krig i 1870—71. Paris maatte til slut

utholde beleiringen 4—5 maaneder. Men noget jidestykke til hvad der nu foregaar, hørte man dengang ikke tale om.

Alle skandinaviske stater søger at holde sig neutrale, og man prøver altsaa at staa helt objektiv i bedømmelsen af det som nu sker. Under almindelige omstændigheder tror jeg at sympatien vilde ha været meget delt blandt os norske. At komme i krig med England vil for os bety den visse utfultning, men paa den anden side staar jo tyskerne os nær, baade ved blodets baand og hvad kulturpaavirkning angaar. Men, men! Belgiens rykende ruiner taler et sprog som ikke er til at misforstaa, mindst af alt af de smaa nationer. Landilygtige kvinder og barns nød og elendighet taler til menneskeheten over al jord! Tyskernes indfald i Belgien var efter min opfatning den frækkeste tilsidefattelse af ord og aftale og det brutaleste overgrep paa menneskerettighederne som historien kan opvise. Det faar gaa med krigen som det vil: jeg vil inderlig haape, at Belgiens skjæbne maa rygte de **frisindede nationers** samvittighet i den grad, at de ikke slaar sig til ro, før røverne har erstattet den skade som kan erstattes.

Det er ikke bare behagelige erfaringer vi nordmænd har gjort i anledning af krigen. Heldigvis har vi hittil undgaat at komme med. Det vilde set ilde ut ellers. Magtet vi i en lang række af aar har hat gode tider, saa næringsveiene har floreret og statsbudgettet hvert aar har git overskud, viser det sig nu at vi ved krigens utbrud stod aldeles uforberedt. Vi manglet baade mat og penge til at føre krig. Nu bakester holder de forskjellige politiske partier paa at slaas om hvem der har skylden for disse mislige forhold. Sandt nok, den nuværende regering har vist overmaate liten forutseenhet ved ordningen af statens pengebæjen. Men seilen liggør efter min mening dyper. Parlamentarismen hos os arter sig paa den maate, at stortinget tilkender sig al magt i smaast som i stort.

Enden denne forsamling søker da den ene som den anden at fare under sin egen gryte for at tækkes vælgerne. Paa denne maate faar man hverken finansstyrer eller noget andet styre, uten i navnet. Statsbudgetterne har som sagt git overskud, men det har man ikke kunnet taale. Det findes altid en eller anden mere eller mindre paatrævet reform, som man kan bruke pengene til. Gad vite om man ikke nu har faat en lærepenge!

Nu om dagen driver kvinderne i Valdres paa at samle penger til vinterutstyr for soldaterne i tilfælde af mobilisering. Dels ved hjemmearbeide, dels paa anden maate anskaffes strømper, botter, fingerløkker, snesokker og store skjær til at lægge omfring brystet.

Vi har nemlig ikke tidligere hat vinterøvelser for de utfrebne tropper, og armeen har da heller ikke tilstrækkelig forsyning af klæder til det bruk. Chefen for oplandenes regiment, oberst Munthe, utsendte derfor opfordring til kvinderne om at ta sig av saken. Opfordringen fandt anslag i alle bygder i distriktet. Her i Valdres er det vistnok samlet et par tusen kroner, dels i penger, dels in natura. Obersten har flere gange været her oppe og holdt foredrag om saken. Etter hans mening maa for alle tilfælders skyld soldaterne begynne at øve i størst mulig utstrækning, saasnart stortinget kommer sammen og bevilger de nødvendige penger. Det er nemlig ikke godt at vite hvor længe vi faar lov til at være i fred, og derfor gjælder det at benytte tiden saa godt vi formaar.

Det ser altsaa ikke godt ut, men vi faar haape det bedste. Det er farligst for os, naar det kommer til skjellig i Nordsjøen. En av parterne kan da komme til at trænge et støttepunkt i en av bore havner.

Seg ser i Samband, at man derover har sat sig i bevegelse for at samle bidrag til jubileums gave til Valdres. Det

er rørende at se alle de beviser paa kjærlighet til gamlelandet, som utflytterne jaa ofte lægger for dagen.

Med ønsket om et godt og velsignet nyaar

Deres ærbydige,

Rnit Berg,

Leira, Baldres.

2den Januar 1915.

Henrik Wergeland o han Ola, o han Ivar.

Sambands gode ven C. N. Kemme i Luberne, Minn., mener vi burde trykke lidt fra forhenværende stortingsmand D. N. Ødegaards bog „Gamalt fraa Baldres“, helst for at gi læserne et digt fra Wergeland og et indblik i forholdene i Baldres nogen tid siden. Vi følger Kemmes raad gjerne, baade for at bringe den store digters minde frem for vor læsefreds og for at henvende opmerksomheden paa Ødegaards særdeles fortjenstfulde verk, som burde findes i langt flere hjem end som endnu eier den. Med det samme kan vi oplyse at Ødegaard har skrevet nok en bog om gammelt fra Baldres, som vi haaber snart blir at faa i handelen. Vi burde vel be forfatteren om undskyldning for at vi i nogle faa ord afviger fra hans stavemaade, idet vi følger nærmere de former som man her er vant med.

* * *

Ein mann ifraa Bang so eittø Ola Kemme va busett i by'n, o han va øfto ifamen mæ Wergeland, baadø heimø hjaa hono o hellist. Denne Ola'n skuldø vøre ein giild pratemakar o ein gløgg far, o dæ æ sikkert so, at Wergeland taa hono ha faatt veta mykji um Baldres, o eit o anna, so haddø hændt heruppe. Dæ va ventøle taa hono Ola Kemme, Wergeland haddø lært se nofo taa Baldresmaale.

Ei gøng va brofon haßs Ola, han Gudmund Kemme, i by'n paa martnae, o han Ola tok'n mæ se ein dag upp te Wergeland. Han Gudmund saag gøtt ut, o va meßt lifeso go te swallø før se so sabro jin, o han Ola fortældø daa Wergeland, fo far han Gudmund va. Han skuldø ha den store farsgarn, o no gjeff'n o friddø te døtte aat sjølvø Wangs-lesmannø, so va den finastø o rikastø jenta i heilø Baldres. O no laut daa han Gudmund te o fortælja eitt o anna um denne frissapen, o han fortældø daa um lesmann o ho Verit, o um Kwam o Huga-køll'n o den jing Hugastøl'n, der ho Verit va um sumaradn. Men so mykji jeff Wergeland ut taa desje, at den gamlø lesmann Wangensten infji va so suøgg te o slepps ho Verit over mijøse te Kemme, o daa Wergeland va eit gommenne, so vildø'n jednø hjølvø te, at desje twau kinna faa ina'n. Han Gudmund visstø nok infji um, fo Wergeland vildø jæra.

Men Wergeland laga den namjetnø visa um ho Verit o'n Gudmund o meintø, at no vildø gamlø lesmann kraßt laga te bryllaup. Visa æ ei taa dei finastø Wergeland ha laga te. . .

Ser, Verith, min Verith, er Gudmund tilbake,
Du dør i vort favntag adskillelsens klage.

J prægtige gader jeg monne omvænke,
Men Verith, min Verith, hos dig var min tanke.

Jeg saa kun dit hjem, min lykkeligheds bolig,
Det tag, som beskytter min elskede troelig.

„Gid englens derover maa vingerne spænde!“
Saa tænkte jeg — „Gid de maa værne om hende!“

Gid de maa velsignelser ryste derover!
Og liflige drømme om mig, naar hun sover!

Vel tusinde skjønheder saa jeg i staden.
 I silke de braste forbi mig paa gaden.

Men blindt var mit øie for frøkner og fruer.
 De syntes mod Berith som kraaker mod duer.

Skor bause de vare, fornemme og fine,
 De havde ei roser saa friske som dine.

Mit øie sig lukte, min sjæl var derhjemme.
 Jeg kunde dens flugt i min længsel ei tæmme.

Jeg tænkte paa dig, paa vor fryd naar jeg kommer,
 Og, Berith, jeg tænkte paa næste skjærsummer.

Naar guldgrønne kaabe om fjeldbrinken hølger,
 Da gaar du til sæters og efter jeg følger.

Der er det saa ensomt, saa ensomt og stille,
 Sa netop, min Berith, som elskende ville.

Naar fjernt da du hører en luur, som du kjender,
 min brud! det er mig, som en hilsen dig sender.

Naar effoet dør over Sugafølls mønning,
 Da kommer jeg selv over sætersens grønning.

Frygt ei det gevær, som paa skulderen hænger!
 En rose til dig frem af løbet sig trænger.

Da Berith! som nu af min elskte omfavnet,
 I glødende kysse forglemmer jeg savnet.

Denne visa vart trykt o Bergeland sendt ein heil haug upp
 te skrivare, so'n kjendtø. Traist ette va dæ vaarting i Rvdm, o

ve middagsbore song heilø øverheite visa, so baadø gamlø les-
 mann o hona Berit høyrðø dæ.

Men dæ syntte se traist, at baadø Bergeland o øverheite
 haddø take mißtø, ner dei truddø, at dette va nofo, so høvðø
 te, o so vildø iynaft grusit sør jentun o far hennar.

Baadø lesmann o ho Berit tofo visa illø upp, o meintø dæ
 kji passja se for skikkele sølf o uppedaga nofo sleft so friing, o
 han Gudmund komm alder paa Sugastøl'n te'n Berit meir.

* * *

Svar Endrejen hadde paa Tveitamoe i Bang, eller „Ma-
 sigar'n“, digtede viser og fik navnet „Besle-Bergeland“ skjønt
 viserne rigtignok ikke taaler sammenligning med den store
 Bergelands. En af viserne var om „Brækkjæffja“.

Sona Ingrid i Remmisbrækkum, sa dei haddø drepe mann
 sin, ei liti stund ette'n va komin att taa slaverie, der'n haddø
 vøre i jau aar, sør'n haddø støle ein øgt. So skuldø høst ha
 prøvt o slaa'n ihæl mæ eit græv o slaa kofandis drank vaa'n,
 o daa'n kji daua taa di, so skuldø ho ha skjænkt hono skjeivatn.
 — Men ho Ingrid vart fri ve rett'n, taadi ho haddø prukke-
 rater Rogstad te o sørvara se.

Um dette laga han Besle-Bergeland ei visø... Eit par
 vers hø solein:

Dæ va hørsø saa taa ein knyttø næve,
 enn rapp i skallin taa dei storsø græve.
 Dæ æ fælt o taka eit drankespaun
 o slaa utover sin høstø mann.

So æ no skulda sør ei fælsø gjerning,
 men endaa gaar ho likø høstø høring.
 Sa kji høstø Rogsta'n vøre ve.
 so ha Brækkjæffja sætt livø te.

Men hona Zugri vildø jednø jiftø se att, o dæ vart snøgt spott.
Lifevæl jo jula ho upp den jystø, jo tok te o gaa hjaa'n. —
So eite dæ:

O kjærø kjæring, du maa kji sneijsø,
mæ gøtt o gosø jo fka e reijsø.
Mæ taar i auga e skjilst ve de,
o far no væl o ha takk før me.

So fekk ho fatt i ein gamal, rikø knark, o dæ va kji længji
ho haddø vøre kjæringe hafs, før ho haddø øvelagt dæ, jo mann
aatte. Daa gjordø'n Zvar ein stubb te taa visum:

No faar du seia, um du kji tykji,
att alt du har, dæ ha minka mykji?
„Taa ein mængde kjøt, æ dæ att ein has,
taa ein ankar brænnevin hælnt eit glas.“

O kjødn haddø me snilla pinfa,
men jøye, jøye, fo dæ ha minka.
Or ramøstbutte æ take allt.
Taa storø smørstrette att ein dallt.“

Mormonkirkens nye præsident af norsk herkomst.

B. Q. Wick.

Det tør være nyhed for mange af „Samband“s læsere, at den nyvalgte præsident af „reorganiserede Sidste Dages Hel- lige“ Frederick W. Smith, søn af Joseph Smith, er af norsk herkomst. Joseph Smith, den nylig afdøde præsident var født i Kirkland, Ohio den 6te November 1832. Hans død indtraf i Independence, Mo., 10de December 1914. Han var søn af Mormonkirkens stifter Joseph Smith, som blev myrdet i

Nauvoo, Ill., den 27de Juni 1844. Brigham Young, som blev lederen efter Smiths død, tog over prærien til Utah i 1845, men der var flere af medlemmerne, som ikke ønskede at følge den ny leder. Sønnen Joseph Smith og hans moder blev tilbage i Iowa, og i 1860 blev han indsat til leder af den nye gren af Mormonkirken, som ikke hylbede Young, og som modsatte sig flerkoneriet hvilket Young og hans tilhængere paastod var grundvolden til kirkens religiøse liv og bestaaen.

Joseph Smiths anden hustru var Bertha Madison fra Leland, Illinois. Hun var datter af Mads Ege (Madison) og hans hustru Maren, som var en datter af den velkendte nordmand Osmund Meling i Leland, Ill. Han var født i Sjøldfogn og bodde paa gaarden Meling paa Talgo før han kom til Amerika i 1837. Meling var en ivrig mormon og fik flere af sin slekt til at bli døbt i den nye tro. Saaledes fik han Maren, en søster og mor til gamle Thom Erickson, til at la sig døbe i Town of Miller, nær Ottawa, Ill., paa en kold marsdag da hun var 80 aar gammel. Den dag hun skulde bli gjendøbt spurgte hun sønnen Thom om dette. Han var nemlig lutheriskindet og svarte moderen: „Ja gjør du de, du mor, men gjør de i Jesu navn.“ Bertha Meling blev først bestyrerinde for Smiths hus efter hans hustrus død, og om to aar, ved tiden 1872, blev hun gift med ham og havde flere børn med ham. Hun var en dygtig kvinde, talte godt landets sprog og tog imod mange af samfundets reisende i deres hjem, først i Illinois og siden i Lamoni, Iowa. Hun døde nogle aar siden, agtet og afholdt af alle. Hendes søn er nu samfundets hoved og Joseph Smiths efterfølger. Samfundet tæller 60,000 medlemmer.

Fra Nord Dakotas legislatur.

M. Veblen har bedt om lidt fra Nord Dakotas legislatur for „Samband“, men derved, at han kom til at anmode mig, som er den korteste af de fem Valdriser i denne session, om en indberetning, maa vel folk antage at jeg ikke kan se saa langt ind i fremtiden, som høiere karer kunde. Kort sagt, jeg tror jeg „tar det ette alnemaale“ som døsen sa, da prokuratoren spurgte ham, hvor mange pund spekesleff han kunde spise i et maaltid.

Av de 151 (stor)tingsmænd kan jeg regne 51 standinaver, naar jeg gjør en halv standinav til en hel. Andre reportere er værre end jeg til at gjøre standinaver, ser jeg. Af disse 51 er største delen norske. Repræsentationen fra de forskjellige bygder er lidt forskjellig fra sidste legislatur, undtagen fra Valdris, som har det samme antal. Ta dem „ette alnemaale“ saa er senatorerne Ed. Soverfon fra Beach og Mick. N. Nilfen fra Grand Forks (faderen fra Namun og moderen fra Bang), samt repræsentant Martin M. Soghaug, Devils Lake, nogen rigtige hjempekarer og hyggelige som dagen lang.

Underledes er det med to nordre Slidringer, Nils T. Sedalen fra Jordvillie og T. O. Noble fra Manfred, som i indeværende legislatur er mindst en alen forkort, hvad sparepolitik angaar. Vore lovforslag i den retning er daue som en sild. Sedalens constitutional amendment, som vilde ha sparet hundreder af tusind ved at holde valg bare hvert fjerde aar og møde af legislaturen hvert fjerde aar, gif naturligvis i vassen; men at mit lille forslag om at holde presidential primary valg samme tid som det almindelige primary valg, skulde dø, det er sørgeligt men sandt. Man vilde nok ha sparet omkring \$50,000 hvert fjerde aar.

Af jeg kunde være saa dum, at „spenne“ \$50,000 i statens

husholdning er bare en bagatel, ved du, og det „spent“ bare for at vælge 10 demokratiske og 10 republikanske delegater til national-conventionen, ved du jo er vel anvendte penger.

Peer Strømme gjør Nils T. Sedalen uret, naar han siger at han er formand paa appropriations komiteen. Der sidder Treadwell Twitchell fra Cass, og at dømmen citer de forslag, han har sat frem om at sætte baade county og statsgjæld (saa to fluer i et smek) paa en gang, tyder ikke paa nogen sparepolitik. Sedalen er formand paa apportionment komiteen, og om det gaar galt der er det ikke hans skyld, da den komite bestaar af 49 medlemmer. Hvad man absolut vil ha igjennem der er: 90 legislaturmænd med \$10 per dag for 90 dage, er \$81,000. Som det nu er: 161 mænd a \$5 per dag i 60 dage er \$48,300. Altsaa en forøgelse af \$32,700 — en ren bagatel. Du skal alt concentreres paa nogle saa mænd, som man behager at kalde en kommission, og tilslut faar vi vel en keiser. Rapporten viser, at disse kommissioner koster staten fra \$30,000 til over \$100,000 hver. To aar siden fik man oprettet en Highway Commission og et Banking Board; men disse fik dog ikke magt og penger da (to spend); men nu skal de naturligvis komme op i lighed med de andre. Dertil skal vi iaar oprette en Emigration Commission, som skal strø ud \$100,000 af statens penger. En Engineer Commission, som skal fuge licence ud af offrene. Saa en Capitol Building Commission, som skal faa sat landet tilhørende statskapitoliet i marked lidt for tidligt.

Du som læser dette og lever udenfor staten Nord Dakota, vil vel tænke at vor gode stat begynder at gaa i hundene, der din egen stat maafe er, og du kan bevise det, ved de høiere skattebyrder. Om vor gode stat gaar fremad som den stebner, vil den snart gaa samme vei. Fra sidste census kan vi se at det var lidt over 51,000 hjem uden gjæld og lidt over 34,000 gjældbetyngt, og skatterne har steget over 100 procent i de

sidste 10 aar. Du farmer og almindelig arbejder, som betaler det meste af skatten, hvorfor sender du til legislaturen saa mange som ikke kan betale skat — fordi de ingen har at betale? Men bruge kjaesten kan de. Om vi nu i indeværende legislature er sterke nok til at holde nævnte „fremskridt“ ude faar tiden vise. Kommer repræsentationen til at gaa ned til 90, blir det vel aldeles umuligt. P. P. Kringen fra Blaisdell, har tat uhyret af en Game and Fish Commission, og nu gjælder det som Thrihans ja: Vil du være med saa hæng fast. Og saa kaster vi uhyret i fossen. Den game og fisk vi har i Nord Dakota kunde vel bli passet af sherifen og supervisorer i countierne.

Jeg burde ogsaa skrive lidt om Valdrisgaven. Det er meget opmuntrende at se, hvad Mr. N. M. Sundheim skriver i „Samband“ no. 81. Min sidste indberetning kom vel ikke tidsnok for no. 81, men det at Bendik E. Rogne har lovet kontant \$100 og hvedeavlingen af 10 acres høsten 1915, D. K. Melby \$100 kontant og kanffe lidt mer senere i aaret 1915, D. S. Gedahl \$100, hvis 100 gir hver \$100 til østre Slidre, og S. B. Myre \$100 til Bang, hvis 100 gir \$100 hver til Bang, burde bekjendtgjøres. Slige udtalelser er aldeles nødvendige for at oparbejde en god sag.

Lægger vi nu ifammen til en gave for gamle Valdris, som kunde ha levedygtighed udigjennem tiderne, for efterslegten, saa vilde det ha en ganske mægtig indflydelse paa de kommende slegter, saa de vilde betragte dette som noget godt — noget stort. Nu, siden priserne iaar er saa gode, er det naturligvis lettere at saa fat i penger, og derfor, gode Valdriser! Lad os ta i og løfte i flok.

L. D. Noble.

Brev fra en af vore indsamlere for Canada.

Sar modtaget Deres kmitteringsbæg med anmodning om at repræsentere komiteen ved indsamlingsarbeidet her i Canada. Jo, det skal blive gjort, jaalangt tid og evner rækker. De kan til at begynde med sætte mig ned for \$100 for østre Slidre og det skal bli min trost, at vi østre Slidringer — oppe i afdalen — skal give de andre Valdrisbygder alt de evner for at følge med. Min mening er, at det bedste for hjembygden var at samle mindst 10,000 kroner og overlade til herredstivet til indkjøb af et større stykke udyrket men dyrkbar jord og saa opbygge deraf et alderdomshjem (Poor Farm) om: I vil for alle dem, som i denne tids kappestrid ved daarlig hilse eller af andre grunde ikke blev istand til at sørge for sin egen alderdom. Vi kunde jo kalde hjemmet Amerika, saa blev det altsaa det forjættede land, som saa mange forgjæves ønsket at komme til.

Det gaar nu et weir af rustning og forberedelse til krig over Norge og som det mest nødvendige nævnes først mere opdyrket og indsaet jord, saa Norge kan slippe at indføre aarlig rundt 500 millioner kilogram korn fra Amerika. Vi jaar haabe, at Norge aldrig kommer i krig, men at ruste sig med mere indsaet jord, kan vi alle med god samvittighed være med paa. Norge har sommerjol nok og sædejord nok, men spørgsmaalet er, om de har armestaalet nok.

Ja, vi har altsaa krig her i Canada, og det gjør indsamlingen saa meget vanskeligere. Det er jo meningen, at Canada skal hverve og indeferjere mindst 100,000 mand. Det vil kræve millioner for et nyt land, som laaner fort væk for at opdyrke og udnytte alle hjælpelider landet raader over. Golder kriggen paa i flere aar, som det ser ud til nu, saa blir det gjæld, som forflaar. Vi har allerede sendt 33,000 mand over havet. 95 procent af disse var englismænd. Det er jo klogt at ingen

mening ha om aarsjagen til frigen, men naar tjueren ikke vidste bedre end at bygge en sterf flaaede, saa faar han ha det saa godt nu. „Deutschland, Deutschland uber alles — uber alles an der meer“ er noget John Bull ikke kan finde sig i, maa beta. „Ja, en faar være jæl so infje med det har“, sa manden som saa paa, at ungerne slaaft.

„Ved toldboden steg en matros iland,
Paa rov mellem Norges kjær.“

Lad mig saa til slutning saa anledning til at bede alle Valdriser at være med til mindegaven. Ikke med nogle cents; men tag tilbunds i lommen. Vi lever bare denne ene gangen her paa jorden og siden er det forient. Har vi sagt fædrelandet tak og farvel for godt og altid, saa maa vi endda ikke glemme, at vi fremdeles følger nor Norge baade for opdragelse og mangt andet, som ikke betales med penge.

Send Deres check for Canada indsamlingen til kassereren, Mr. A. W. Smidheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn., eller til undertegnede, saa vil kvittering og bekyndtgjørelse i „Samband“ bli tilsendt.

Erhødigst,

L. K. Rogue,

Willet, Alberta, Canada.

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Sør modtaget og kvitteret for	\$235.00
B. E. Rogne, Manfred, N. Dak.	100.00
Prof. L. A. Søverstad, Minneapolis	10.00
Pastor D. L. Kirkeberg, Dallas, Wis.	28.00
Ole E. Hasle, Park River, N. Dak.	10.00
John B. Hoff, Grand Meadow, Minn.	50.00
Til sammen	\$433.00

Mr. B. E. Rogne fra hvem jeg siden sidste kvittering har modtaget \$100 har desuden subskriberet udbyttet af 10 acres hvede, betalbar næste høst. Han skriver, at han sender sit bidrag og subskription nu for at opmuntre andre, som har bedre raad, til at gjøre det samme. — Jeg tviler ikke paa, at hans økonomiske stilling er god, men han har det, som er bedre end rigdom: et godt hjertelag og kjærlighed til sit barndomshjem. Det er det bedste, jeg ved at sige om en mand. Og der skal meget baade kjærlighed og hjertelag til for at yde sin fødebygd en saa vakker mindegave.

Mr. John B. Hoff som har indsendt \$50 kontant har ogsaa subskriberet \$50 mere, betalbar førstkommande 1ste juni.

Det er nok saa underligt at det første og eneste bidrag som endnu er indkommet til Vang, er fra en mand, som er født og oppokset i Amerika. Skjønt han er uddannet ved landets bedste læreanstalter og har svunget sig op til en saa høi og ærefuld stilling, som kun en mand med fielden dygtighed kan indtage, har han alligevel bevaret et varmt hjerte for den bygd i Norge, som hans far og mor kom fra.

Som det maaske vil erindres hadde pastor D. L. Kirkeberg allerede førend komiteen for Valdrisgaven var udnævnt skrevet i bladene en opfordring til Sørre Mudsler om at yde et bidrag til det gamle- og sygehjem som er besluttet at opføres for Vagn og Reinli. Han var tilstede ved Sambandets møde sidste høst, og da der intet er til hinder for at de som saa ønsker kan saa deres bidrag til Valdrisgaven anvendt i nævnte siemed, saa har pastor Kirkeberg velvilligt gaat med paa at arbeide sammen med komiteen. Hans personlige bidrag saavel som bidraget fra Mr. Ole E. Hasle og Mr. John B. Hoff er derfor tilegnet denne institution.

Følgende har ogsaa erklæret sig villige til at støtte Val-

drisgaven ved at tjene som lokalindsamlere i deres respektive distrikter:

- M. L. Ellingboe, Maynard, Minn.
 R. D. Brekken, Sacred Heart, Minn.
 C. N. Kemme, Luverne, Minn.
 Nels Thorjen, R. 3, Murdock, Minn.
 J. W. Stevens, Cooperstown, N. Dak.
 D. J. Seltun, Box 86, Kolette, N. Dak.
 L. R. Rogne, Millet, Alta., Canada.
 Ole S. Moe, Macrorie, East., Canada.

Til alle disse har sekretæren sendt kvitteringsbøger og forhaabentlig vil kassjereren snart høre fra dem.

Komiteen er taknemmelig mod alle, som allerede har indsendt bidrag, og vil atter minde om, at det er de, som indsender deres bidrag og subscription tidligt, som forholdsvis støtter sagen mest. Og komiteen haaber i en nær fremtid at faa høre fra mange flere, som vil være med og deltage i Valdrisgaven.

I ærbødighed,

M. M. Sundheim,

3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.

kassjerer.

Fra en numedsl.

Mr. M. M. Wehlen.

Gode ven:— Ja, nu kommer daleren for Samband. Jeg liker bladet godt og vilde ikke være det foruden. Jeg læser hvert eneste ord i det med interesse. Jeg kjender ikke til hvor stor udbredelse Samband har, men jeg tror det burde ha dobbelt, ja tredobbelt, faa mange abonnenter som det har.

Det var med sorg jeg modtog budskabet om P. L. Petersens (Ederklep) død. Han var en flittig bidragsholder til Samband og en trofast støtte til Numedalslaget. Jeg ventede til hvert

nummer at faa se noget fra hans pen. G. Gregerson fra Elgin, Iowa takkes hjerteligt for alle sine oplysninger om Numedølerne i Clayton county. Vor staute formand for Numedalslaget, Hon. S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak., takkes ikke mindre for sit trofaste arbejde for laget i alle disse aar, han har staaet i spidsen for laget. Ellers føler jeg trang til at sige alle bidragsholdere til bladet tak, enten de er Numedøler, Valdriser, eller fra andre trakter. Samband burde være bindeled, som det ogsaa er, som jeg haaber det maa bli det officielle organ for alle bygdelag. Ja, naar jeg har nævnt nogen af vore gode numedøler, faa maa jeg da ikke glemme vor dygtige sekretær Ole D. Gnestvedt og sige ham tak for alle hans gode stykker i bladet, og ikke mindst for hans „Sandfærdige Numedalskrøner.“ Hjertelig hilsen til bladets redaktør og alle dets læsere.

Venligt,

R. Vikau,

28de Januar 1915.

Bottineau, N. D.

Pope county Valdrislag.

Paa valdrisstevnet for Pope county, som blev holdt i Glenwood den 24de September sidstleden blev en komite valgt til at organisere og faa istand Love for et valdrislag for Pope county og omegn. Endel valdriser kom i henhold dertil sammen i Glenwood den 12te Januar og antog en forfatning samt valgte embedsmænd for laget. Mr. L. S. Belgum, Farwell, Minn., har sendt os en affrist af forfatningen og beretning om valg af funktionærer. Forfatningen haaber vi at kunne meddele i sin helhed senere, men nævner her etpar hovedtræk. Lagets vigtigste formaal er at holde et aarligt møde, helst i Juni, for at styrke og udvide venskab og bekjendtskab mellem sambygdinger og andre. Laget er dannet for valdriser men

andre bygdefolk som ønsker det kan ogsaa være medlemmer. Marspengene er 50 cents. Det norske iprog skal benyttes ved møderne. Der er et fem-mands styre.

De nys valgte embedsmænd er E. J. Dahley, formand, Glenwood, Minn.; Iver J. Hippe, viceformand, Starbuck, Minn.; Ole S. Opheim, sekretær, Cyrus; Julius D. Grove, kasserer, Glenwood; Lore S. Belgum, korresponderende sekretær, Jarwell. Lagets første møde blir holdt i Glenwood, Minn., den 7de Juni 1915. Til programkomite valgtes E. J. Dahley, L. S. Belgum og J. D. Grove. Banketkomite: E. J. Dahley og O. S. Opheim.

Valdrikerne i Pope county og omegn er mandsterke og blandt fantbygdingskolonier er de en første rangs stormagt. Vi lykønsker dem med oprettelsen af dette lokallag og haaber de maa ha megen hygge og gavn af det forsøgede samkvem og samvirke som dette lags dannelse vil bringe dem. Paa samme tid venter vi at det nationale Valdriis Samband vil bli betydelig styrket og løftet gjennom lagets virke, og vi ønsker det held og byder det velkommen paa Sambandets vegne.

Det næste nationale valdrisstevne.

Styret for Valdriis Samband holdt den 4de Februar møde i Minneapolis, og besluttet at sammenkalde det næste aarsmøde af Samband for 9de Sept., som er Torsdag i State Fair ugen. Der blir den dag, om aften, gjestebø i Minneapolis. Forretningsmødet blir ventelig holdt samme dags eftermiddag, men baade dette og andre enkeltheder i forbindelse med stevnet blir nærmere bestemt senerehen. Skjønt andre hjer vilde gjerne faat stevnet henlagt til jg, fandt styret at det ikke burde afvige fra aarelang brug nu iaar, da man særlig paa grund af forventet interesse i indsamlingen til Valdriisgave burde

sjøge at faa et saavidt fuldt repræsentativt fremmøde som muligt, og dette mente man kunde bedst opnaaes ved at holde mødet paa dette centrale sted og desuden dra nytte af jøgningen til udstillingen.

Med det samme blev en komite dannet for at udstede indbydelse til valdriser i Twillingherne til en festlig sammenkomst i Minneapolis den 5te Mars. Et par jaadaane lokalstevner sidste vaar var saa heldige og fornøielige, at man ogsaa nu syntes at et saadant burde faaes istand. Ved dette møde har man sikret løfte fra Dr. J. S. Johnson, der var Valdriis Sambands repræsentant ved festlighederne i Norge isommer, om at tale om et og andet fra sit ophold derover.

Valdrislag i Macrorie, Canada.

I Macrorie, Saff., Canada, har et møde paa et dusin Valdriiser organiseret et lokalt valdrislag og er isærd med at faa udarbeidet love og faa udvidet sin organisation. Det første møde blev holdt den 1ste Februar, og man venter at faa mindst 35 medlemmer, det vil sige voksne mænd, foruden at regne kvinder og børn. Formaalet med denne bevegelse er at arbeide for mindegaven til Valdriis. Det hadde sin begyndelse deri at de nævnte tolv traf til at være samlet hos Ivar Kvale i Macrorie, og saa organiserede de jg og valgte en bestyrelse.

Til Reunesølaget i Amerika.

(Ved overrækkelsen af et norsk flag).

Af Kristian Edland,
Mosterø, Norge.

Blodets baand, de sterke strenge,
ei et verdenshav kan sprænge,
stramme kun til større klang.

Nar kan gaa og mile skille,
blodets harpe, den vil spille
ligefuldt sin skjønne sang.

Ungdoms mod og livskraft svinder,
men de tusind barndomsminde
blegner ei i livets spor.
Derfor ikke emigranten,
vest paa fletten, bag Atlanten,
glemme kan sin fædrejord.

Far og mor og søsken hjemme
kan nok heller ikke glemme
den, som drog fra hjemmet ud.
Om dem følger tanker varme
og paa tusind bønnearme
bæres de for himlens Gud.

Derfor vore hjerter gløded
varmt for Story City mødet; —
tænk, om ogsaa vi var med, —
tænk, om pludselig vi dalte
ned, hvor pastor Bø han talte
under hint det store træ.

Og det straks blev bragt paa bane:
vi vil sende dem en fane,
pant derpaa, at vi er med,
saa at over næste møde
lyse kan bort flag det røde
med en fager hilsens fred.

Modtag saa vor vennegave;
ei en skjønnere vi have,
— vore fælles fædres flag.
Det, som nedigjennem tiden
bølged fagert over striden,
bar os feier hjem fra slag.

Det, som fra den norske snekke
lued over sjømænd kjække
nord mod is og syd til sol,
det, som gennem nordlysglansen
fulgte Amundsen og Nansen,
førte frie flag ved pol.

Løst den høit, vor frie fane,
den skal eders ungdom mane
ud til daad, til dygder frem.
Og lad forjet eder minde
om at kun ved det vi finde
frem til himlens lyse hjem.

Snefredet i Sjaak.

Den trettende Mars 1913 gif der et stygt snefred i Nordbergs anneks til Sjaak prestegjæld i Gudbrandsdalen, og tog med sig tre gaarde og dræbte tretten mennesker. Begravelsen var paa Langfredag, og dette er det sangen er skrevet om.

Langfredag 1913.

Jeg følger dem som misted hjem
Men mangler ord, ja trøstens ord;
Jeg følger med, til grave frem
Min sorg er sand, min sorg er stor.

Jeg følger med til grave frem
 Hvor andres mor og søskend kjær,
 Nu sættes ned i deres rum
 Mens vi her staar og sorgfuld er.

Jeg kjender ei de unge jeg,
 De unge var din mor og far
 Da jeg drog ud paa ukjendt vei
 Fra jødebygd og faders gaard.

De gamle nu var unge da,
 Jeg rejste ud til fjerne land,
 De gamle da er døde nu
 Blandt fremmed er jeg færdesmand.

Jeg elsker dog den li, den ifog,
 Jeg saa som barn i fædregrænd;
 Hver gaard der var ved fjeldets fod
 Jeg hukker nok om fremmed mand.

Nu modgang stor, vort mod borttog,
 Vær med os Gud, med kvinder, mænd;
 Med flag i jorg, med dumpe flag
 Lød flokken nu i Nordbergsgænd.

10de April 1913.

Martin Ddegard.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valdris Samband, A. A. Wehlen, 3109 Dalland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, A. A. Trovaten, Barnesville, Minn.; N. N. Rønning, 1215 E. 35th St., Minneapolis, Minn.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sierping, Fergus Falls, Minn.; Timan L. Ovarve, Fessenden, N. Dak.

Numedølslaget, G. G. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 522 Bjornson Ave., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, Sigurd O. Hanger, Yankton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, E. D. Morck, 111 So. 6th St., Minneapolis, Minn.; John Gregor, Fort Ransom, N. Dak.

Sognalaget, E. N. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; O. E. Williamson, Owatonna, Minn.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.

Rosfelaget, Judge Andrew Grindelund, Warren, Minn.; Arthur Markve, 515 N. J. Life Bldg., Minneapolis, Minn.

Sætedalslaget, Bj. Bjørnaraa, Homme, Minn.; Gustav Torgu-son, Glenwood, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Dr. Carl Kolseth, Brooten, Minn.

Landinglaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. G. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Lotningslaget, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; Christian Berg, 2513 6th St. N., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. L. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høiberg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, J. Martin Hansen, 3008 Park Ave., Minneapolis, Minn.; M. Espholt, Madison, Wis.

Njøsenlaget, Dr. E. L. Opfal, Red Wing, Minn.; Otte P. A. Hjermstad, Chippewa Falls, Wis.

Hadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, G. T. Braatelien, Kottshay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; John Fel-
land. (Afdeling af Telelaget.)

Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; L. E.
Tweeb, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)

Tinjølslaget, Halsbor Odogaard, Oldham, E. Daf.; Lars Stenjon,
Oldham, E. Daf. (Afdeling af Telelaget.)

Sundals-Olfendalslaget, E. G. Fladved, Lake City, Minn.; O.
J. Grabem, Downer, N. Daf.

Hardangerlaget, E. S. Tveit, Albert Lea, Minn.; E. A. Jordahl,
Sioux Falls, E. Daf.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Dawson, Minn.; Berthel
L. Bellejon, Jewell, Iowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. D. Thorjon, Dowß, Iowa; Oscar
Oftrem, Jewell, Iowa.

Ringer, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dagen,
N. Daf.; Edvard Larsen, 2618 37th Ave. So., Minneapolis.

Søndfjordlaget, Rev. Sigurd Folkestad, Strum, Wis.; Prof. J. L.
Nydaahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, Gust Jrgens, 823 22nd Ave. So.,
Minneapolis, Minn.; Mrs. Dina Nielsen, Minneapolis, Minn.

Vestfjstens afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett,
Wash.; S. D. S. Becker, Standwood, Wash.

Bandal Telelag, O. G. Kinney, Colfax, Wis.; T. Thompson, Col-
fax, Wis. (Afdeling af Telelaget.)

Minneapolis Trønderlag, R. Saugestad, 2220 17th Ave. So.,
Minneapolis; Alfred Dahl, 1501 Madison St. N. E., Minneapolis.

Romsdalslaget, Rev. Jacob Tanner, Milnor, N. Daf.; Ben Vor-
son, Taunton, Minn.

Kristianialaget, L. O. Shibley, 2650 Dupont Ave. N., Minnea-
polis; L. Sunde, 781 Cedar St., St. Paul, Minn.

Nordhordlandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev.
O. Noström, Mt. Horeh, Wis.

Gurdalslaget, Rev. S. Engh, Økstrander, Minn.; Ludvig Gul-
rickson, Spring Valley, Minn.

Præmiebog.

“17de Mai Festskrift”

Udgivet i anledning af hundredaarsfesten
af den nationale festkomite.

160 sider, 200 billeder og portrætter.

Omslaget trykt i flere farver

Dette festskrift, udgivet af den nationale 17de mai fest-
komite, var ikke udgivet alene for selve festen, men som
et minde, der i lange tider vilde holde festen i levende
erindring i de mange tusen norske hjem i Vesterheimen
og som en gave, der kan sendes til slekt og venner baade
her i landet og i Norge.

INDHOLD:

- I. Vårt fædreland. Kort omrids af Norges historie
fra de tidligste tider til aaret 1814.
- II. Bøghederne aaret 1814.
- III. Norge efter 1814.
- IV. Bygdelagsbevægelsen.
- V. De forskjellige bygdelags historie med portrætter af
deres embedsmænd.
- VI. Forberedelserne for hundredaarsfesten.
- VII. Samarbeidet med Tvillingbyernes norske befolkning
og andre oplysninger.
- VIII. Festprogrammet for 16de, 17de og 18de mai 1914.
- XI. Nationalsange og præmiesangene.

Sambands læsere har nu ekstra god anledning til at
faa skriftet, idet vi tilbyder det som

PRÆMIE FOR ABONNEMENT PAA SAMBAND

frit tilsendt dem som betaler en dollar (\$1.00) i forskud
for et aar (nye saavel som gamle abonnenter) og som gir
tilkjende at de vil ha bogen.

Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Kristians Amt.

VALDERS, TOTEN, LAND OG GUDBRANDSDALEN.
TOPOGRAFISK STATISTIKBESKRIVELSE. EFTER
OFFENTLIG FORANSTALTNING UDGIVET
VED AMUND HELLAND.

Første bind. Beliggenhed og grænser. — Naturlig beskaffenhed. — Jøtunfjeldene. — Høider over havet. — Øer. — Eræder og overliggende fionner. — Geologi. — Aarstiderne og veirsliget. — Vasdrag. — Fiske og fiskerierne. — Jordbrug. — Fædrift. 516 sider, med kart over Jotunheimen.

Andet bind. Bebygning. — Vekstlivet. — Skog og Myrer. — Dyreliv og jagt. — Bergverksdrift. — Husflid og industri. — Handel og skibsfart. — Befolkning. — Kommunikationsmidler. — Kommunal husholdning. — Forhistorie. — Historie. 653 sider, med kart over amtet.

Tredie bind. Kjøbstæder. — Lillehammer. — Gjøvik. — Gudbrandsdalens fogderier. 452 sider.

Fjerde bind. Valdres, Toten, Land og Hadelands fogderier, med indholdsregister til alle fire bind. Alle fire bind i omslag portofrit til hvilkensomhelst adresse, \$2.25.

The Free Church Book Concern, ^{322 CEDAR AVE.} MINNEAPOLIS, MINN.

Mindenaal fra jubelaaret 1914

Vedføjede billede viser i naturlig størrelse den naal som komiteen for hundredaarsfesten anskaffede til at tjene som et minde om begivenheden. Den forestiller et vikingskib, saadant som man ved brugtes den tid da vore fædre opdagede Vinland det Gode. Naalen kan faaes enten i guld kulør eller "oxidized silver." Frit tilsendt 10c. Skriv til Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.